ΟΡΘΟΔΟΞΙΑ

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΕΤΟΣ ΚΒ΄.— ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΣ 1947— ΤΕΥΧ. 12

ΟΡΘΟΔΟΞΙΑ

ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΟΝ

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ Κ. ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ

† Ο ΠΡΙΓΚΗΠΟΝΗΣΩΝ ΔΩΡΟΘΕΟΣ

Ἡ ἐπὶ τοῖς Χριστουγέννοις Πατριαρχικὴ Ἀπόδειξις.

† ΜΑΞΙΜΟΣ

ΕΛΕΩ, ΘΕΟΥ ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΟΣ ΚΩΝ/ΠΟΛΕΩΣ ΝΕΑΣ ΡΩΜΗΣ ΚΑΙ ΟΙΚΟΥΜΕΝΙΚΟΣ ΠΑΤΡΙΑΡΧΗΣ

ΠΑΝΤΙ ΤΩι ΠΛΗΡΩΜΑΤΙ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ
ΧΑΡΙΝ ΚΑΙ ΕΙΡΗΝΗΝ ΠΑΡΑ ΤΟΥ ΕΝ ΒΗΘΛΕΕΜ ΤΕΧΘΕΝΤΟΣ ΚΥΡΙΟΥ
ΚΑΙ ΣΩΤΗΡΟΣ ΗΜΩΝ ΙΗΣΟΥ ΧΡΙΣΤΟΥ

ΥΠΟ ΑΣΤΕΡΟΣ, ὃς ἐξ οὐρανοῦ ἐδόθη ἡμῖν ὁδηγὸς ἐν τῇ τρίβῳ τῆς πολυμόχθου ζωῆς, ὁδηγούμενοι, ἰδοὺ ὅτι ἐφθάσαμεν καὶ πάλιν, τέκνα ἡμῶν ἐν Κυρίῳ ἀγαπητὰ καὶ ἐπιπόθητα, εἰς τὸ τῆς σωτηρίας σπήλαιον καὶ τὴν θεοδέγμονα φάτνην. Κοπιώδης ὑπῆρξεν ἡ πορεία ἡμῶν καὶ οὐκ ὀλίγαι αἱ πρὸς στενοχωρίαν καὶ δοκιμασίαν ἀφορμαί. Ἔνθεν μὲν ἡ τοῦ καθ' ἡμέραν βίου πολυσχιδὴς μέριμνα, ἑτέρωθεν δὲ ἡ γενικὴ τοῦ κόσμου κατάστασις καὶ αἱ συνέπειαι τῶν ἀπὸ τοῦ φρικτοῦ πολέμου πολλαπλῶν δεινῶν, ἅπερ, ἀτυχῶς, ἐπὶ μακρὸν εἰσέτι μέλλουσι ταλαιπωρεῖν τὴν ἀνθρωπότητα σύμπασαν, οὐκ ἦν δυνατὸν ἵνα μὴ ἔχωσι ροπὴν καὶ ἐφ' ἡμῶν, ὥς τε ἀτόμων καὶ ὡς ὅλου.

Ἐν τῷ σπηλαίῳ ὅμως καὶ παρὰ τὴν φάτνην νῦν ἱστάμενοι, οὐκέτι μνημονεύομεν τῆς πολυμόχθου πορείας καὶ τῆς ἀπὸ ταύτης κοπώσεως, μᾶλλον δὲ ἀγαλλόμεθα ψυχικῶς, βιοῦντες τὴν χαρὰν τὴν μεγάλην, τὴν ἐπὶ τῇ κομισθείσῃ σωτηρίᾳ καὶ τῇ μετὰ τοῦ Θεοῦ καταλλαγῇ, καὶ ἐνωτιζόμενοι τὸν ὕμνον ὃν πάλαι οἱ ποιμένες, οἱ ἀγραυλοῦντες καὶ φυλάσσοντες φυλακὰς τῆς νυκτὸς ἐπὶ τὴν ποίμνην αὐτῶν, ἤκουσαν ἀναμελπόμενον παρὰ τῆς οὐρανίας στρατιᾶς τῶν ἀγγέλων. Ἐνταῦθα, ἐνώπιον τοῦ οὐχὶ ἐν πυρί, οὐδὲ ἐν στήλῃ νεφέλης, ἀλλ' ἐν ἀφάτῳ ὑπακοῇ καὶ ταπεινώσει καταβάντος καὶ ἐνανθρωπήσαντος Σωτῆρος καὶ Λυτρωτοῦ, αἱ δοκιμασίαι

καὶ αἱ πικρίαι τῆς ζωῆς μεταποιοῦνται εἰς χαράν, ἡ ταραχὴ ἀντικαθίσταται ὑπὸ τῆς γαλήνης, ἡ ἀμφιβολία ὑπὸ τῆς ἀσφαλείας, τὰ διανοήματα ἐξαγνίζονται, τὰ αἰσθήματα καθαίρονται, ἡ ὅλη δὲ ὑπόστασις ἡμῶν εἰς τὸ προσῆκον τῇ θεοειδεῖ ἡμῶν φύσει αἴρεται ὕψος.

Ἐν εὐλαβείᾳ τοίνυν πολλῇ, τὴν μέριμναν τὴν βιοτικὴν ἀποθέμενοι καὶ τοῖς θείοις ἑαυτοὺς προσηλώσαντες, δοξάσωμεν καὶ αἰνέσωμεν τὸ Πανάγιον Ὄνομα τοῦ ἐν οὐρανοῖς Πατρός, ὅτι, ἐν τῷ ἀπείρῳ Αὐτοῦ ἐλέει, κατηξίωσεν ἡμᾶς προσελθεῖν καὶ αὖθις πρὸ τοῦ λίκνου τοῦ Ἐνανθρωπήσαντος Μονογενοῦς Αὐτοῦ Υἱοῦ καὶ τὴν ἐκ τῆς Ἁγίας Παρθένου κατὰ σάρκα Γέννησιν Αὐτοῦ προσκυνοῦντας πληρῶσαι τὴν καρδίαν παραμυθίας καὶ γλυκασμοῦ, εἰς ἀνακούφισιν ἀπὸ τῶν πικριῶν, μεθ' ὧν συνδεδεμένη ἐστὶν ἡ ἐπὶ γῆς ἡμῶν ζωή.

Τὴν ἀΐδιον δ' εἶτα καὶ ζωηρὰν ἡμῶν ἐπὶ τῇ ἄκρᾳ τοῦ Θεοῦ συγκαταβάσει καὶ τῇ ὑπ' Αὐτοῦ τελεσθείσῃ σωτηρίᾳ, εἰς ἣν πάντες ἐκλήθημεν ἐν ἑνὶ σώματι, εὐγνωμοσύνην διαδηλοῦντες, προσκομίσωμεν τῷ Τεχθέντι Χριστῷ, ἀντὶ χρυσοῦ, λιβάνου καὶ σμύρνης, τῶν ποτε ὑπὸ τῶν ἐξ ἀνατολῶν Μάγων Αὐτῷ προσενεχθέντων, τὴν χριστιανοπρεπῆ καθόλου βιοτήν. Πρὸ πάντων δὲ σπουδάσωμεν τὴν ἀγάπην ἐνεργὸν καὶ ζῶσαν τηρεῖν, δαψιλέστερον κατὰ τὰς ἁγίας ταύτας ἡμέρας ἐπιδεικνύντες τὴν πρὸς τοὺς βοηθείας καὶ στηρίξεως τῆς παρ' ἡμῶν δεομένους ἀδελφοὺς ὀφειλετικὴν στοργήν, διὰ παροχῆς αὐτοῖς, κατὰ τὴν ἑαυτοῦ ἕκαστος δύναμιν, τῆς ὑλικῆς ἐκείνης ἀντιλήψεως, ἥτις καὶ τούτους, τέκνα τοῦ αὐτοῦ Οὐρανίου Πατρὸς καὶ τῆς αὐτῆς Μητρὸς Ἐκκλησίας, καταστήσει μετόχους τῆς γενικῆς ἐπὶ τῇ μεγάλῃ ἡμέρᾳ χαρᾶς.

Ταῦτα ἐν ἀγάπῃ πατρικῇ ἀπευθύνοντες καὶ συνιστῶντες πᾶσιν ὑμῖν ἐπὶ ταῖς ἁγίαις καὶ χαρμοσύνοις ταύταις τῆς εὐσεβείας ἡμῶν ἑορταῖς, εὐλογοῦμεν πάντας ὑμᾶς καὶ τοὺς οἴκους καὶ τὰ ἔργα τῶν χειρῶν ὑμῶν ἀπὸ καρδίας, ὑγιεινόν, ἄλυπον καὶ φορὸν πάσης ἀγαθωσύνης τὸν ἐπιτέλλοντα νέον τῆς χρηστότητος Κυρίου ἐνιαυτὸν ἐπευχόμενοι.

Ἡ χάρις τοῦ ἐν Βηθλεὲμ Τεχθέντος καὶ ἐν φάτνῃ Ἀνακλιθέντος Κυρίου καὶ Σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ σὺν τῇ παρ' ἡμῶν εὐλογίᾳ εἴη μετὰ πάντων ὑμῶν.

Χριστούγεννα 1947.

† *Ὁ **ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΩΣ** διάπυρος πρὸς Θεὸν εὐχέτης πάντων ὑμῶν.*

ΧΡΙΣΤΟΥΓΕΝΝΑ

ΑΠΟΨΕ καὶ ἡ νύκτα καὶ ἡ ψυχή μας εἶνε γεμάτη διαφάνεια καὶ τρυφερότητα καὶ μαγεία καὶ μυστήριον. Χίλια θέματα θαυμάσια ἀπόψε, χίλιαι ἀναμνήσεις, χίλιαι σκηναί: ἡ φάτνη, οἱ ποιμένες, οἱ ἄγγελοι, οἱ μάγοι, ἡ φυγὴ εἰς τὴν Αἴγυπτον, ὅλα αὐτὰ τὰ θαυμάσια, ὅσα ἡ Μαρία θὰ κρατήσῃ εἰς ὅλην τὴν ζωήν της μὲ πολλὴν φροντίδα εἰς τὴν καρδίαν της. Ἀπόψε αὐτή, μία κόρη πάναγνη, παρουσιάζει τὸν Θεὸν εἰς τοὺς ἀνθρώπους, ἀλλὰ καὶ τὸν ἀγκαλιάζει μὲ τὰ χέρια της, διότι εἶνε παιδί της. Ἀπόψε τὰ κύματα ἂς σιωπήσουν, τὰ κύματα τῆς ἀνήσυχης ψυχῆς μας, διὰ νὰ ἀκουσθῇ ὁ ὕμνος τῶν ἀγγέλων ἐπάνω ἀπὸ τὸ σπήλαιον. Ἀπόψε ἡ κτίσις ὅλη χαίρει καὶ εἶνε γεμάτη ὑποσχέσεις.

Ἀπόψε ἀνοίγεται ὁ οὐρανὸς καὶ ἡ ζωὴ ἡ αἰώνια, καὶ ἡ χάρις τοῦ Θεοῦ ἐκχύνεται ἐπάνω εἰς τὴν γῆν, διὰ νὰ ἱδρυθῇ ἡ βασιλεία Αὐτοῦ. Ἀναστηλώνεται ἡ ἑνότης τοῦ ἀνθρωπίνου γένους, κηρύσσεται ἡ ἰσότης τῶν ἀνθρώπων, οἱ ὁποῖοι εἶνε τέκνα τοῦ αὐτοῦ Θεοῦ, ἐξηγορασμένα μὲ τὸ τίμιον αἷμα τοῦ Υἱοῦ Αὐτοῦ. Μὲ τὴν βασιλείαν τοῦ Θεοῦ ἐπάνω εἰς τὴν γῆν ἡ ψυχὴ ἀνακτᾷ τὴν ἱερότητα καὶ τὴν ἀμύθητη ἀξίαν της, ἡ συνείδησις τὸ ἀπαραβίαστόν της, ἡ ἀλήθεια τὴν ἁγιότητά της, τὸ Πνεῦμα τὴν δύναμίν του. Ἡ δικαιοσύνη τοῦ Θεοῦ καὶ ἡ πρόνοια ἐπαγρυπνοῦν ἐπάνω ἀπὸ τὰς νύκτας μας καὶ τὰ μίση μας καὶ τὴν τραγικότητά μας. Ἀπόψε ἐπάνω ἀπὸ ὅλα ἀναβαίνει εἰς τὸν Θρόνον ἡ ἀγάπη διὰ νὰ ὀργανώσῃ τὴν δυναστείαν της μεταξὺ τῶν ἀνθρώπων, νὰ τοὺς λυτρώσῃ, νὰ τοὺς θερμάνῃ, νὰ τοὺς ἀποκαταστήσῃ ὡς ἀληθινοὺς ἀδελφοὺς καὶ κληρονόμους ἀνώτερης ζωῆς.

Τώρα πλέον θὰ γνωρίζωμεν τί σημαίνει ἀξία ἀνθρώπου, πόση εὐγένεια κρύπτεται ἐντός του, πόσον ὑψηλὴ εἶναι ἡ ἀποστολή του, θὰ γνωρίζωμεν τί δύναμιν ἔχει ἡ ἀλήθεια καὶ ἡ ἀγάπη. Τώρα πλέον θὰ εἴμεθα εἰς θέσιν νὰ ἀτενίζωμεν κατὰ πρόσωπον τὴν σκληρότητα καὶ ἀγριότητα τῶν νόμων τῆς φύσεως, τὴν ἀδυναμίαν καὶ διαφθορὰν καὶ τραγικότητα τοῦ ἀνθρώπου καί τὴν πραγματικότητα τοῦ κακοῦ εἰς τὸν κόσμον, διότι θὰ γνωρίζωμεν ὅτι ὑπάρχει εἰς τὸν ἄνθρωπον καὶ ἐπάνω ἀπὸ τὸν ἄνθρωπον κάτι ποὺ ξεπερνᾷ ὅλα αὐτά, τὰ ὑπερπηδᾷ. Τώρα πλέον τὰ ἐκλεκτὰ τέκνα τῆς ἀνθρωπότητος θὰ ἐργάζωνται μὲ τὴν χάριν τοῦ Θεοῦ καὶ μὲ τὴν ἡρωϊκὴν ψυχήν των νὰ κτίσουν ἕνα νέον κόσμον, ὅπου ὁ φόβος καὶ ἡ δυ-

στυχία δὲν θὰ βαρύνουν ἐπάνω εἰς τὰ ἄτομα καὶ τοὺς λαούς, ὅπου θὰ καταργηθῇ ἡ πίεσις καὶ ἐκμετάλλευσις τοῦ ἀνθρώπου ἀπὸ τὸν ἄνθρωπον καὶ ὅπου ὁ καθένας θὰ δύναται νὰ συμμετέχῃ εἰς τὴν κοινὴν κληρονομίαν τοῦ πολιτισμοῦ, διὰ νὰ ζήσῃ ζωὴν ἀληθινὰ ἀνθρωπίνην.

Ὁ χριστιανισμὸς εἶνε ἡ ζύμη ἡ ὁποία ζυμώνει ὀλίγον κατ' ὀλίγον ὅλην τὴν ἀνθρωπότητα καὶ φέρει τὴν μεγάλην ἐλπίδα εἰς αὐτήν, ὁ χριστιανισμός, ὄχι τόσον ὡς θησαυρὸς τῆς ἀληθείας τὴν ὁποίαν διδάσκει, ὅσον ὡς ἱστορικὴ ἐνέργεια ἀνάμεσα εἰς τὸν κόσμον, ὁ χριστιανισμὸς ὄχι ὡς ὕψη τῆς θεολογίας, ὅσον ὡς βάθη συνειδήσεως καὶ καρδίας καὶ ζωῆς.

Χριστούγεννα 1947.

† Ο ΠΡΙΓΚΗΠΟΝΝΗΣΩΝ ΔΩΡΟΘΕΟΣ

ΤΟ ΦΥΣΙΚΟΝ ΚΑΙ ΤΟ ΤΕΧΝΗΤΟΝ ΕΓΩ ΤΟΥ ΑΝΘΡΩΠΟΥ *)

Η ΠΑΝΑΓΙΑ, ἁγνὴ καὶ καθαρὰ ἐμβῆκε μέσα εἰς τὰ ἅγια τῶν ἁγίων· ἀλλὰ καὶ πρὶν νὰ διανύσῃ αὐτὸν τὸν ἐξωτερικὸν δρόμον, πρὶν νὰ κάμῃ τὴν εἴσοδόν της εἰς τὸν χειροποίητον ἐκεῖνον ναόν, εἶχεν ἀποτελειώσῃ καὶ ἄλλα εἰσόδια. Εἰσῆλθεν εἰς τὰ βάθη τῆς ψυχῆς της· ἐκεῖ ἔσκαψε μὲ τὴν νοητὴν σκαπάνην, ποὺ εἶνε καμωμένη μὲ οὐράνιον, μὲ θεῖον ὑλικόν, καὶ ἐφύτευσε τὴν εἰλικρίνειαν, τὸ ἕνα καὶ μοναδικὸν ἐγὼ τῆς ἀληθείας· τὸ ἀγλαόκαρπον ἐκεῖνο δένδρον ποὺ τὸ ἐπότιζε διαρκῶς μὲ τὸ νοητὸν νερὸ τὸ ὁποῖον ὡς πρῶτον συστατικὸν εἶχε τὸ μῖσος, τὴν ἀποστροφὴν πρὸς τὸ ψεῦδος καὶ πρὸς τὴν ὑπόκρισιν. Τοὺς θαυμασίους καρποὺς τοῦ νοητοῦ αὐτοῦ καὶ ἡγιασμένου δένδρου, «τοῦ πεφυτευμένου παρὰ τὰς διεξόδους» τῆς ἐσωτερικῆς της ὑπάρξεως, τοὺς εἶδε τὸ γένος τῶν ἀνθρώπων, καὶ ἰδιαιτέρως τῶν χριστιανῶν, ὅταν τὴν ἐπεσκέφθη εἰς τὴν Ναζαρὲτ ὁ ἀρχάγγελος Γαβριὴλ καὶ τῆς ἤνοιξε τὸν ὑπερφυσικὸν ἐκεῖνον διάλογον, τὸν ὁποῖον εἶχε κλείσῃ μὲ τὰ εἰλικρινῆ λόγια «ἰδοὺ ἡ δούλη Κυρίου, γένοιτό μοι κατὰ τὸ ῥῆμά σου».

Ὅταν εἰσήρχετο εἰς τὰ ἐνδότερα τῆς ὑπάρξεώς της καὶ καθίστατο ναὸς τοῦ Θεοῦ, μὲ τὴν ἔννοιαν ποὺ δίδει εἰς τὴν φράσιν αὐτὴν ὁ Ἀπόστολος Παῦλος, ἐψέλλιζε τὰ λόγια τοῦ προπάτορός της, προφητάνακτος καὶ βαθέος ποιητοῦ· «τίς ἀναβήσεται εἰς τὸ ὄρος Κυρίου, ἢ τίς στήσεται ἐν τόπῳ ἁγίῳ Αὐτοῦ;» καὶ τὴν ἀπάντησιν· «ἀθῶος χερσὶ καὶ καθαρὸς τῇ καρδίᾳ». (Ψαλ. 23, 3 - 4).

Παναγία, κατὰ τὴν ἱερὰν αὐτὴν στιγμὴν ἡ ἁγία σου ψυχὴ περικυκλώνει τὸν ναὸν αὐτὸν ποὺ ἀφιερώθη εἰς τὰ εἰσόδιά σου· ὁδήγησέ μας εἰς τὸ πέλαγος τῆς εὐσπλαχνίας τοῦ Υἱοῦ Σου καὶ Θεοῦ ἡμῶν, ἐκεῖ νὰ ἀποπλύνωμεν τὸν ῥύπον τῆς ψυχῆς μας, ψάλλοντες τὸν στίχον τοῦ προφήτου Ἡσαΐου «λούσασθε, καθαροὶ γίνεσθε» Ἀπὸ ἐκεῖ ἐφωδιασμένοι μὲ νοητὰ πτερὰ νὰ ἀναβῶμεν μαζί σου εἰς τὸ ὑπερφυὲς ὄρος τοῦ Κυρίου· ἀπὸ τὰ καθαρὰ ἐκεῖνα ὕψη βλέπεις τὴν ἠθικὴν ἀκαθαρσίαν, τὴν ἔλλειψιν εἰλικρινείας, τὴν ἐπικράτησιν τοῦ ψεύδους, τοῦ δόλου καὶ τῆς ὑποκρίσεως, τὴν βαθυτέραν αὐτὴν αἰτίαν τῶν συμφορῶν τῆς Ἀνθρωπότητος. Ὕψωσον

---

*) Ὁ λόγος αὐτὸς τροποποιημένος ἐξεφωνήθη εἰς τὸν ἱερὸν ναὸν τῶν Εἰσοδίων Πέραν τὴν Κυριακὴν τῶν Προπατόρων 14 Δεκεμβρίου 1947.

ἀπὸ τὰ αἰθέρια καὶ μυστηριώδη ἐκεῖνα ὕψη τὰ μητρικά σου χέρια καὶ παρακάλεσον τὸν παντοδύναμον Θεὸν νὰ κινήσῃ τὴν ἀσθενῆ μου χεῖρα ποὺ κρατεῖ ἕνα πενιχρὸν χρωστῆρα καὶ νὰ ἠμπορέσω νὰ ζωγραφήσω, ἔστω καὶ ἀτελῶς, τὰ δύο ἐγὼ τοῦ συγχρόνου ἀνθρώπου, τὸ φυσικὸν ἢ πραγματικὸν καὶ τὸ τεχνητὸν ἢ ψευδὲς καὶ νὰ ὑποδείξω καὶ τὴν θεραπείαν τῆς ἀρρώστειας αὐτῆς.

Ἐξάπαντος θὰ ἔχετε προσέξῃ ὅλοι τὰς δικαιολογίας ποὺ προέτειναν οἱ προσκεκλημένοι εἰς τὸ μυστηριῶδες ἐκεῖνο δεῖπνον. Οὔτε ὁ ἀγρός, οὔτε τὰ πέντε ζεύγη τῶν βοῶν, οὔτε ὁ γάμος ἦσαν τὰ πραγματικα αἴτια, διὰ τὰ ὁποῖα δὲν ἐδέχθησαν τὴν πρόσκλησιν. Αἱ τοιαῦται προφάσεις ἦσαν ἀπόκρυψις τῆς ἀληθείας, προκάλυμμα τῆς πραγματικότητος. Εἶναι τεχνητὰ διαφράγματα τὰ ὁποῖα στήνουν συνήθως οἱ ἄνθρωποι διὰ νὰ ὀχυρωθοῦν ὄπισθεν αὐτῶν καὶ νὰ σκεπάσουν τὸ πραγματικόν των ἐγώ. Ζητοῦμεν νὰ ἀποκρύψωμεν τὴν ἀληθινὴν κατάστασιν τοῦ ἔσω ἀνθρώπου, καὶ πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον μὲ πολλὰς προσπαθείας καὶ κόπους ἐφευρίσκομεν ποικίλα σατανικὰ μέσα, ἀνάξια τοῦ ἀνθρώπου, τοῦ ἀνωτάτου τούτου πλάσματος, τῆς κορωνίδος αὐτῆς τῆς Δημιουργίας.

Διὰ νὰ ἀποδείξω ὅτι ἡ μεγάλη πλειοψηφία τῶν σημερινῶν ἀνθρώπων ἀνήκει εἰς τὴν τάξιν ἐκείνων ποὺ ἀγωνίζονται νὰ ἀποκρύψουν τὸ πραγματικὸν περιεχόμενον τῆς ἐσωτερικῆς των ὑπάρξεως καὶ νὰ δημιουργήσουν ἕνα τεχνητὸν ἐγώ, ἕνα δεύτερον ψευδῆ ἄνθρωπον, δ.λ.δ. σκεπασμένον τὸν πραγματικὸν ἄνθρωπον μὲ ἐκεῖνο τὸ περιεχόμενον τὸ ὁποῖον ὀνομάζομεν κατὰ συνθήκην ψεύδη, δὲν θὰ προστρέξω εἰς τὸ σύμπαν, οὔτε εἰς τὰ βιβλία τῶν μεγάλων φιλοσόφων. Θὰ προσφύγω εἰς τὴν ἰδικήν σας πεῖραν, εἰς τὴν μαρτυρίαν τῆς ἰδικῆς σας συνειδήσεως, ὅσον ἀφορᾷ τοὺς ἰδίους ἑαυτούς σας ἢ τοὺς γνωστούς σας. Ἀγωνιζόμεθα, προσπαθοῦμεν περισσότερον διὰ νὰ βελτιώσωμεν τὸν ἑαυτόν μας ἢ διὰ νὰ ἀποκρύψωμεν τὸ τί πράγματι εἴμεθα;

Ὁ κλέπτης π.δ.χ. τί κάμνει συνήθως; Κλέπτην δὲ δὲν ἐννοῶ ἐδῶ ἐκεῖνον ποὺ γυρίζει στὰ βουνὰ καὶ ληστεύει, ἢ ἐκεῖνον τὸν λωποδύτην ποὺ παίρνει τὸ χρηματοφυλάκιόν σας μέσα στὸ τράμ. Αὐτοὺς τοὺς συλλαμβάνουν σήμερον γρήγορα καὶ τοὺς καθιστοῦν ἀβλαβεῖς. Ἔχω ὑπ' ὄψιν ἐκείνους τοὺς κλέπτας, καὶ ἰδιαιτέρως τοὺς σημερινοὺς μαυραγορίτας, οἱ ὁποῖοι κατορθώνουν νὰ ξεφεύγουν ἀπὸ τὴν παγίδα τοῦ νόμου· ἐκείνους οἱ ὁποῖοι ἐφαρμόζουν ἐκεῖνο ποὺ ὁ θεῖος Χρισόστομος ὀνομάζει «εὐπρόσωπον ἁρπαγήν», «εὐπροφάσιστον πλεονεξίαν». (ΝΣΤ΄. ὁμιλ. εἰς τὸ κατὰ Ματθαῖον). οἱ τύποι αὐτοὶ διὰ νὰ ἐκτελοῦν τὸ ἔργον τῆς ἁρπαγῆς πειὸ ἄνετα, πειὸ ἀποτελεσματικὰ παρουσιάζονται ἀπὸ καμμίαν φορὰν καὶ ὡς ἐλεήμονες· ἐπιδεικτικῶς ἐλεοῦν ἄτομα ἢ βοηθοῦν ἀγαθοεργὰ σωματεῖα. Εἰς τὴν περίπτω-

σιν αὐτὴν ἡ διπλῆ ψυχή, τὸ διπλοῦν ἐγώ, προσλαμβάνει συστηματικώτερον χαρακτῆρα. Ὁ ψεύστης καὶ ὁ δόλιος, ποὺ διαρκῶς γεμίζει τὸ περιβάλλον του μὲ ψεύδη, προσπαθεῖ σκοπίμως νὰ δειχθῇ ὡς φιλαλήθης· ἀγωνίζεται νὰ κρύψῃ τὴν πραγματικήν του εἰκόνα, εἰς τὴν ὁποίαν ὅλα τὰ χρώματα ζωηρὰ παριστάνουν τὸ ψεῦδος. Ὁ ἀκόλαστος τὴν ἰδίαν μέθοδον μεταχειρίζεται διὰ νὰ δολοφονῇ ἠθικῶς μὲ περισσοτέραν εὐχέρειαν τιμίας οἰκογενείας. Τὸ ἴδιον κάμνουν καὶ ἄλλοι ἀγωνιζόμενοι νὰ κρύπτουν ἄλλα των ἐλαττώματα. Διατί αὐτὴ ἡ προσπάθεια διὰ νὰ ἀποκρύψωμεν τὸ πραγματικόν μας ἐγώ, προσπάθεια ἡ ὁποία, ὅπως εἶπον, μᾶς ὑποβάλλει πολλὲς φορὲς εἰς κόπους καὶ ἀγωνίας; Διατί νὰ ἱδρύωμεν παραπετάσματα ἐμπρὸς ἀπὸ τὴν ἀλήθειαν; Ἀκούσατε ἐπὶ τοῦ προκειμένου μίαν καταδίκην ἀπὸ μέρους τοῦ Θεοῦ διὰ τοῦ στόματος τοῦ προφήτου Ἡσαΐου· «οὐαὶ οἱ λέγοντες τὸ πονηρὸν καλόν, καὶ τὸ καλὸν πονηρόν, οἱ τιθέντες τὸ σκότος φῶς καὶ τὸ φῶς σκότος, οἱ τιθέντες τὸ πικρὸν γλυκὺ καὶ τὸ γλυκὺ πικρόν». (5,20) Ἀγὼν ἀκατάπαυστος διὰ νὰ μὴ ἀποκαλυφθῇ ἡ ἀλήθεια καὶ νὰ θριαμβεύσῃ τὸ ψεῦδος καὶ ἡ ὑπόκρισις. Πάλη ἐπιζήμιος, καταστρεπτικὴ ἀπὸ ἀνθρωπιστικῆς ἀπόψεως. Ἐὰν ἐπαλαιώθημεν ἀπὸ συνήθειαν εἰς τὸ κακόν, ἂς στρέψωμεν τὰς προσπαθείας μας πρὸς τὸ καλόν· θὰ προβάλετε τὴν δύναμιν τῆς συνηθείας· ἂς ἀποκτήσωμεν τὴν ἀντίθετον συνήθειαν. Ἡ ἕξις, ἡ συνήθεια, δευτέρα φύσις· καὶ ἕνας ξένος σοφὸς ἐδίδαξεν ὅτι καὶ αὐτὴ «ἡ φύσις ἴσως δὲν εἶναι ἄλλο τι παρὰ πρώτη συνήθεια» *). Ἂς μεταβιβάσωμεν λοιπὸν τὴν μεγάλην αὐτὴν δύναμιν τῆς συνηθείας πρὸς τὴν ἀντίθετον πλευράν. Ἂς τείνωμεν τὰς προσπαθείας μας εἰς τὴν βελτίωσιν τοῦ ἔσω ἀνθρώπου. Αὐτὴ ἡ προσπάθεια εἶναι πολὺ τιμητικὴ διὰ τὸν ἄνθρωπον.

Ὁ Ἕλλην δραματικὸς ποιητὴς Σοφοκλῆς εἰς τὸ πολύκροτον ἔργον του «Ἀντιγόνη» λέγει πὼς τὸ νὰ πέσῃ κανένας εἰς λάθος εἶναι ἀνθρώπινον· τὸ νὰ ἐμμένῃ ὅμως εἰς τὸ λάθος εἶναι χειρότερον. Ἐκεῖνος δὲ ποὺ δὲν ἀδρανεῖ, ἀλλὰ κινεῖται, ἐνεργεῖ διὰ νὰ διορθώνῃ τὰ ἐλαττώματά του καὶ νὰ καταστῇ καλλίτερος δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ χαρακτηρισθῇ οὔτε ὡς ἄνθρωπος χωρὶς θέλησιν οὔτε ὡς δυστυχής. «Ἀνθρώποισι γὰρ — τοῖς πᾶσι κοινὸν ἔστι τοὐξαμαρτάνειν — ἐπεὶ δ' ἁμάρτῃ κεῖνος οὐκέτ' ἔστ' ἀνὴρ — ἄβουλος οὐδ' ἄνολβος, ὅστις εἰς κακὸν—πεσὼν ἀκῆται μητ' ἀκίνητος πέλῃ». (στίχ. 23 - 27). Ἀλλ' ὅπως εἶπον, συνήθως ἡ κίνησις, ἡ ἐνέργειά μας, στρέφεται οὐχὶ πρὸς θεραπείαν τοῦ κακοῦ, ἀλλὰ πρὸς κάλυψιν τῆς πραγματικότητος. Καὶ τοιουτοτρόπως ἀντὶ νὰ ἰατρευθῶμεν ἠθικῶς, ἐπιτείνομεν τὴν ἀσθένειαν τῆς ψυχῆς μας. Διαστρέφομεν τὴν θείαν εἰκόνα,

*) Pascal. «Στοχασμοί». (Pensées).

πού φέρομεν μέσα μας, ἀπομακρυνόμεθα ἀπὸ τὴν ἰδιότητα τοῦ γνησίου, τοῦ ἀνωτέρου ἀνθρώπου, τοῦ ἀληθινοῦ χριστιανοῦ. Αὐτὴν τὴν κατάστασιν εἶχεν ὑπ' ὄψιν ὁ θεῖος Χρυσόστομος, ὅταν ἔλεγε: «ἐλθὲ καὶ γενοῦ ἄνθρωπος, ἵνα μὴ ἐπιψεύδηταί σου ἡ προσηγορία τῆς φύσεως· ἄνθρωπος εἶ τὴν φύσιν, ἀλλ' οὐ τὸ φρόνημα». Ποῦ θὰ γίνῃς ἄνθρωπος; «ἐὰν ἔλθῃς ὧδε ὅπου δημιουργοῦνται ἄνθρωποι·» «μή μοι οὖν δείξῃς ὅτι ψυχὴν ἀνθρώπου ἔχεις, **ἀλλ' εἰ τὸ φρόνημα** ἄνθρωπος εἶ». (Ἑρμηνεία εἰς τοὺς ψαλμούς, Migne 55 στ. 500-501).

Αὐτὸν τὸν ἄνθρωπον νὰ δημιουργήσωμεν τὸν ὁποῖον ὁ Χριστὸς ἐζήτησεν ἀπὸ τοὺς Ἀποστόλους του, ὅταν τοὺς ἔλεγε· «δεῦτε ὀπίσω μου καὶ ποιήσω ὑμᾶς ἁλιεῖς ἀνθρώπων». (Ματθ. 4,13. Μάρκ. 1,17. Λουκ. 5,10).

Καὶ μήπως παρὰ τὰς ἀδιακόπους ὑποκριτικάς μας προσπαθείας κατορθώνομεν νὰ γελάσωμεν τοὺς ἄλλους ὡς πρὸς τὴν πραγματικότητα τοῦ ἔσω ἀνθρώπου μας; προσπαθοῦντες νὰ γελάσωμεν τοὺς ἄλλους ἀπατῶμεν καὶ τοὺς ἑαυτούς μας. «Βάλε, λέγει ἕνας ξένος ποιητὴς φιλόσοφος, ὅσες περροῦκες θέλεις, φόρεσε στὰ πόδια σου κοθόρνους, πάλιν εἶσαι ἐκεῖνο πού εἶσαι» [1]). Ἕνας ἄλλος δραματικὸς δίδει εἰς τὸν ἄνθρωπον τὴν ἑξῆς συμβουλήν· «πρὸ παντὸς νὰ ἦσαι φιλαλήθης καὶ εἰλικρινὴς πρὸς τὸν ἴδιον ἑαυτόν σου· τότε θὰ ἐπακολουθήσῃ, ὡς ἀκολουθεῖ τὴν νύκτα ἡ ἡμέρα, νὰ μὴ ἠμπορῇς νὰ ἦσαι ψεύστης καὶ ἀνειλικρινὴς πρὸς κανένα ἄνθρωπον [2]). Καὶ ὁ βαθὺς ποιητὴς Αἰσχύλος ἀποστρέφεται τὴν ὑπόκρισιν, τὴν τάσιν τῶν ἀνθρώπων ἐκείνων πού δίδουν σημασίαν ὄχι εἰς τὸ τί πράγματι εἶναι; ἀλλὰ εἰς τὸ πῶς φαίνονται, πῶς τοὺς ἐκλαμβάνουν οἱ ἄλλοι ἄνθρωποι· «τίνα λέγουσιν αὐτοὺς οἱ ἄνθρωποι εἶναι» κατὰ μίαν εὐαγγελικὴν ἔκφρασιν. «Οὐ γὰρ δοκεῖν ἄριστος, ἀλλ' εἶναι θέλει», λέγει εἰς τοὺς «Ἑπτὰ ἐπὶ Θήβας» (592). Τὰ ἴδια ἀναφέρει καὶ ὁ σοφὸς Πλάτων μνημονεύων καὶ τὴν ὡς ἄνω φράσιν τοῦ Αἰσχύλου· «ἐσχάτη ἀδικία δοκεῖν δίκαιον εἶναι μὴ ὄντα.... τοιοῦτον θέντες τὸν δίκαιον παρ' αὐτὸν ἐστῶμεν τῷ λόγῳ, ἄνδρα ἁπλοῦν καὶ γενναῖον, κατ' Αἰσχύλον, οὐ δοκεῖν ἀλλ' εἶναι ἀγαθὸν ἐθέλοντα». (Πλάτωνος, Πολιτεία 276,277). Πρὸς τί ὅμως ὁ ἄνθρωπος ὁ σημερινὸς πού ἀπορροφᾶται ἀπὸ τόσας ἄλλας ἀσχολίας τῆς βιοπάλης, τῆς ἐπιστήμης καὶ τῆς τέχνης, νὰ χάνῃ καιρὸν εἰς τὸ νὰ κρύπτεται καὶ νὰ δημιουργῇ καὶ ὁλόκληρον σύστημα διὰ τὸ κρύψιμον αὐτό, διὰ τὴν ἀνιαρὰν συγκάλυψιν αὐτήν; «Οἱ καιροὶ οὐ μενετοί», ἐδίδαξεν ὁ ρήτωρ Δημοσθένης, ὁ δὲ ἀθάνατος Ἱπποκράτης εἶπε τὸ τόσον ἐκεῖνο σοφὸν καὶ καθ' ὁλοκληρίαν προσηρμοσμένον πρὸς τὴν πραγματικότητα, καὶ μάλιστα εἰς τὴν ἐποχήν μας, «ἡ τέχνη μακρά, ὁ δὲ βίος βραχύς». Ὁ ἄνθρωπος ζῶν

---

[1]) Ὁ Γκαῖτε εἰς τὸν Φάουστ· Du bist, was du bist.» [2]) Ὁ Σαίξπηρ εἰς τὸν Αμλέτον, ὅπου ὁ Πολώνιος δίδει συμβουλὰς εἰς τὸν ἥρωα τοῦ δράματος.

μὲ τὰς γνωστὰς συνθήκας καὶ μὴ ἔχων ἐμπρός του πολὺν καιρόν, δὲν πρέπει νὰ κάμνῃ τοιούτου εἴδους παρεκβάσεις καὶ παρεκτροπὰς εἰς τὴν ζωήν του. Αἱ παρεκκλίσεις εἶναι ἀπώλεια χρόνου ἄδικος καὶ ἄσκοπος. Ἀντὶ νὰ κατεξοδεύεται εἰς τὸ νὰ κρύπτεται, ἂς ἐργάζεται διὰ νὰ βελτιώνεται. Ἡ ἐργασία αὐτὴ θὰ ἀπαιτήσῃ ὀλιγώτερον καιρόν. Αὐτὴ δὲ εἶνε καὶ ἀνταξία τοῦ ἀνθρώπου. Ἂς στραφῇ λοιπὸν πρὸς τὰ βάθη τῆς ψυχῆς του, τῆς συνειδήσεώς του, ἂς κάμῃ καὶ ἐκεῖ ἐρεύνας. Ὁ Μ. Βασίλειος λέγει· «εὔκολοί ἐσμεν οὐρανοὺς μᾶλλον γνῶναι ἢ ἡμᾶς αὐτούς». (Λόγος Α΄. περὶ κατασκευῆς τοῦ ἀνθρώπου· Migne 30 στ. 12).

Ὁ ἄνθρωπος, τὸ θαῦμα αὐτὸ τῆς φύσεως, ποὺ τόσα ἐρευνᾷ εἰς τὸ Σύμπαν, τόσον μακρὰν αὐτοῦ εὑρισκόμενα· εἰς τὰ ὕψη τοῦ αἰθέρος εἰς τὰ βάθη τῆς θαλάσσης, εἰς τὰ ἔγκατα τῆς γῆς, παντοῦ κάμνει ἐρεύνας, ἀποφεύγει ἕνα πολὺ κοντινόν, πολὺ σύντομον ταξῖδι· ἀποφεύγει νὰ κατέλθῃ εἰς τὰ βάθη τῆς ψυχῆς του καὶ ἐκεῖ νὰ μελετήσῃ τὸν ἑαυτόν του. «Ἔνδον βλέπε, λέγει καὶ ὁ φιλόσοφος Αὐτοκράτωρ Μάρκος, ἔνδον γὰρ ἡ πηγὴ τοῦ ἀγαθοῦ, ἀεὶ ἀναβλύζειν δυναμένη, ἐὰν ἀεὶ σκάπτῃς». (Τῶν εἰς σεαυτὸν βιβλίον 12, 2. 59).

Ἐρεύνησον ἄνθρωπε τὸν ἑαυτόν σου, σκάψον τὰ βάθη τῆς ἐσωτερικῆς σου ὑπάρξεως, καὶ συναρμόνισον τὰ θαύματα ποὺ κάμνεις εἰς τὸ ἔδαφος τῆς ἐπιστήμης καὶ τῆς τέχνης μὲ τὸ θαῦμα τῆς ἐσωτερικῆς σου βελτιώσεως, τῆς ἐξυψώσεως τῆς ψυχῆς σου, τοῦ χαρακτῆρος σου. Ἡ ἔλλειψις ἁρμονίας καὶ ἰσορροπίας μεταξὺ τῶν δύο αὐτῶν προόδων, τῆς ἐξωτερικῆς καὶ ἐσωτερικῆς, εἶνε ἡ κυριωτέρα αἰτία τῶν σημερινῶν συμφορῶν τῆς Ἀνθρωπότητος, καὶ αὐτῶν τῶν μυριονέκρων πολέμων. Παρὰ τὰς ἄλλας ποικίλας προόδους τῆς ἐποχῆς μας εἴμεθα ἄξιοι νὰ ἀκούσωμεν τὰ ἀπὸ τοῦ στόματος τοῦ μεγαλοφωνοτάτου Ἡσαΐου προφερθέντα λόγια· «οἱ πόδες αὐτῶν εἰς πονηρίαν τρέχουσι· ταχινοὶ ἐκχέαι αἷμα, σύντριμμα καὶ ταλαιπωρία ὑπὸ τοὺς πόδας αὐτῶν· καὶ ὁδὸν εἰρήνης οὐκ οἴδασι». (59. 7-8. Μακ. ψαλμ. ιγ΄, 3).

Παναγία, «ἆρον κύκλῳ τοὺς ὀφθαλμούς σου καὶ ἴδε συνηγμένα τὰ τέκνα σου» (Ἡσαΐου 60,4)· μαζευμένα μὲ ποῖον σκοπόν; διὰ νὰ συνεχίζεται τὸ χύσιμον τοῦ ἀδελφικοῦ αἵματος; «σύντριμμα καὶ ταλαιπωρία ὑπὸ τοὺς πόδας αὐτῶν»· εἶδέ ποτε ἡ Ἀνθρωπότης τόσα συντρίμματα καὶ ταλαιπωρίας, συντρίμματα ποὺ συνεσώρευσαν καὶ συσσωρεύουν οἱ μυριόνεκροι πόλεμοι ποὺ ἐξακολουθοῦν ἀκόμη ὑπὸ ἄλλην μορφὴν καὶ εἰς μερικὰ μέρη μεταβάλλονται εἰς ἐσωτερικοὺς ἀδελφοκτόνους ἀγῶνας; Παῦσον Παναγία, τὴν μανίαν τῶν λαῶν, δίδαξον μεγάλους καὶ μικροὺς ὅτι «ἄνδρα αἱμάτων καὶ δόλιον βδελύσσεται Κύριος». Παρηγόρησον τὰς μητέρας ποὺ στεροῦνται ἀπὸ τὰς προσφιλεῖς των ὑπάρξεις, ὁδήγησον τοὺς πάντας εἰς τὰ διδάγματα τοῦ Υἱοῦ σου, τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, τοῦ «Ἄρχοντος τῆς εἰρήνης». Κάλεσον τὸν ἀρχάγγελον Γαβριὴλ καὶ τὰ πλήθη ἐκεῖνα τῶν ἁγνῶν ἀγγέλων ποὺ ἐκύκλωσάν ποτε τὸ μυστηριῶδες τῆς Βηθλεὲμ σπήλαιον ἵνα μαζὺ μὲ τοὺς ἀνθρώπους ἐξανθρωπισμένους, καθαροὺς καὶ εἰλικρινεῖς γενομένους, ψάλουν τὸν ὕμνον «δόξα ἐν ὑψίστοις Θεῷ καὶ ἐπὶ γῆς εἰρήνη».

† Ο ΗΛΙΟΥΠΟΛΕΩΣ ΓΕΝΝΑΔΙΟΣ

ΤΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΤΟΥ ΜΕΛΛΟΝΤΟΣ ΣΥΝΕΔΡΙΟΥ ΤΟΥ ΛΑΜΠΕΘ

Ο ΣΕΒ. ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΟΣ Καντουαρίας ἀνεκοίνωσε τὸ πρόγραμμα τοῦ συνεδρίου τοῦ Λάμπεθ, τὸ ὁποῖον μέλλει νὰ συνέλθῃ κατὰ τὸ τρέχον ἔτος 1948 ἀπὸ τῆ 1ης μέχρι τῆς 8ης Ἰουλίου ἐν τῷ ἱστορικῷ Παλατίῳ τοῦ Λάμπεθ, τῇ ἕδρᾳ τοῦ Ἀρχιεπισκόπου ἐν Λονδίνῳ, καθόσον ἡ ἐπαρχιακὴ αὐτοῦ ἕδρα εἶνε τὸ Παλαιὸν Παλάτιον τοῦ Καντέρμπουρυ. Ὁ γενικὸς τίτλος τοῦ ὑπὸ συζήτησιν θέματος ἐν τῷ Συνεδρίῳ εἶνε «Ὁ Θεὸς ἐν τῷ κόσμῳ Αὐτοῦ καὶ ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ Αὐτοῦ». Τὸ θέμα τοῦτο ὑποδιαιρεῖται εἰς τὰ ἑξῆς κεφάλαια:

Α'. ***Ἡ Χριστιανικὴ διδασκαλία περὶ ἀνθρώπου.***

α'/ Ἡ σχέσις τοῦ ἀνθρώπου πρὸς τὴν φύσιν καὶ τὸν Θεόν.
β'/ Τὸ Εὐαγγέλιον τοῦ Χριστοῦ περὶ ἀνθρώπου.
γ'/ Ὁ Χριστιανικὸς τρόπος τῆς ζωῆς τοῦ ἀνθρώπου.

Β'. ***Ἡ Ἐκκλησία καὶ ὁ νεώτερος κόσμος.***

α'/ Νεώτεραι ἀντιλήψεις περὶ κράτους.
β'/ Διεθνὴς τάξις καὶ ἀνθρώπινα δίκαια.
γ'/ Ἡ στρατευομένη Ἐκκλησία.

Γ'. ***Ἡ ἑνότης τῆς Ἐκκλησίας.***

α'/ Ἡ φύσις καὶ ἡ ἀποστολὴ τῆς Ἐκκλησίας.
β'/ Σχέσεις τῆς Ἀγγλικανικῆς πρὸς ἄλλας Ἐκκλησίας.
1/ Ἐπισκοπιανάς.
2/ Μὴ τοιαύτας.
3/ Ἡ Ἐκκλησία τῶν Νοτίων Ἰνδιῶν.
4/ Ἡ Οἰκουμενικὴ κίνησις.

Δ'. ***Αἱ Ἀγγλικαναὶ Ἐκκλησίαι.***

α'/ Ἡ Παράδοσις καὶ αἱ εὐθύναι αὐτῶν.
β'/ Ἰδεώδη καὶ τύποι λατρείας.
γ'/ Ζητήματα Ὀργανώσεως.

Ε΄. ***Ζητήματα παραπεμφθέντα εἰς τὸ Συνέδριον τῶν ἀδελφῶν Ἐκκλησιῶν.***

α΄/ Διατάξεις περὶ γάμου.
β΄/ Αἱ σχέσεις μεταξὺ βαπτίσματος καὶ χρίσματος
γ΄/ Διακόνισσαι.
δ΄/ Ἔμβαψις (= τῆς ὄστιας ἐν τῷ Ἁγίῳ Ποτηρίῳ καὶ μετάδοσις πρὸς κοινωνίαν).

ΤΑ ΣΧΟΛΙΑ ΤΩΝ «CHURCH TIMES» ΚΑΙ ΤΟ ΖΗΤΗΜΑ ΤΗΣ ΕΝΩΣΕΩΣ.

Οἱ «Ἐκκλησιαστικοὶ Καιροὶ» σχολιάζοντες τὸ δημοσιευθὲν Πρόγραμμα τοῦ Συνεδρίου εὑρίσκουσιν αὐτὸ ὑπὲρ τὸ δέον εὐρύ. Οἱ Ἐπίσκοποι, λέγει, μέλλουσι νὰ συζητήσωσι θεολογικὰ ζητήματα, οἷα ἡ σχέσις τοῦ ἀνθρώπου πρὸς τὴν φύσιν καὶ τὸν Θεόν, ἱστορικὰ ζητήματα, οἷα αἱ παραδόσεις καὶ αἱ εὐθύναι τῶν Ἀγγλικανικῶν Ἐκκλησιῶν, πολιτικὰ ζητήματα, οἷα ἡ νεωτέρα ἰδέα περὶ κράτους, καὶ ἐκκλησιαστικὰ ζητήματα πειθαρχείας καὶ τάξεως, ἀρχόμενα ἀπὸ τοῦ ζητήματος τῆς Ἑνώσεως καὶ φθάνοντα εἰς τοιαύτας λεπτομερείας, ὡς ὁ θεσμὸς τῶν διακονισσῶν καὶ τὸ ἔθιμον τῆς ἐμβάψεως. Καὶ ἐρωτᾷ, ἂν ἦτο ἀνάγκη νὰ ταξειδεύσωσιν οἱ Ἐπίσκοποι ἵνα συζητήσωσι τὸν χριστιανικὸν τρόπον τῆς ζωῆς τοῦ ἀνθρώπου ἢ τὴν φύσιν καὶ τὴν ἀποστολὴν τῆς Ἐκκλησίας. Παρὰ ταῦτα εὑρίσκει τὸ ἔργον τῶν ἐμπειρογνωμώνων, οἵτινες ἠσχολήθησαν εἰς τὴν σύνταξιν τῶν προκαταρκτικῶν ὑπομνημάτων, ὡς λίαν σπουδαῖον, ἰδίᾳ ἐκείνων οἵτινες συνέταξαν τὰ περὶ φύσεως τοῦ ἀνθρώπου, περὶ Ἐκκλησίας καὶ τῆς Ἀγγλικανικῆς Ὁμολογίας, καθόσον τὰ ὑπομνήματα αὐτὰ σχετίζονται στενώτατα πρὸς τὰς τελικὰς ἀποφάσεις τοῦ Συνεδρίου περὶ ζητημάτων Ἐκκλησιαστικῆς διοικήσεως καὶ ὀργανώσεως. Ἀποφάσεις, ἐπάγεται, περὶ Ἐκκλησιαστικῆς Ἑνώσεως δὲν πρέπει νὰ λαμβάνωνται λαμβανομένων ὑπ' ὄψιν μόνων τῶν τοπικῶν ἀναγκῶν, ἀλλὰ καὶ τῆς ἐν γένει θεολογικῆς αὐτῶν βάσεως· οὐδὲ δύνανται ζητήματα γάμου νὰ διευθετηθῶσι χωρὶς νὰ ληφθῇ ὑπ' ὄψιν ἡ φύσις τοῦ ἀνθρώπου καὶ ἡ σχέσις αὐτοῦ πρὸς τὸν Θεόν. Ὅ,τι ἰδιαιτέρως πρόκειται νὰ προκαλέσῃ ἐνδιαφέρουσαν συζήτησιν εἶνε τὸ σχέδιον τῆς Ἑνώσεως ἐν ταῖς Νοτίαις Ἰνδίαις, τὸ ὁποῖον συνετελέσθη ἤδη, καὶ καθ' ὃ αἱ Ἀγγλικανικαὶ Ἐπισκοπαί, ἀποσχισθεῖσαι προσωρινῶς ἀπὸ τῆς Μητρὸς αὐτῶν Ἀγγλικανικῆς Ἐκκλησίας, ἡνώθησαν μετὰ Μεθοδιστῶν καὶ Πρεσβυτεριανῶν καὶ ἀπετέλεσαν ἰδίαν Ἐκκλησίαν. Πλὴν τούτου καὶ ἄλλα παρόμοια ζητήματα Ἑνώσεως μέλλουσι νὰ ἀπασχολήσωσι τὸ συνέδριον, τόσον μετὰ Ἐκκλησιῶν αἱ ὁποῖαι

ἔχουσι τὸν ἐπισκοπικὸν βαθμόν, ὅσον καὶ μετὰ μὴ τοιούτων. Εἶνε ἄγνωστον, ἂν εἰς τὰς συζητήσεις αὐτὰς πρόκειται νὰ περιληφθῇ καὶ τὸ ζήτημα τῆς ἑνώσεως τῆς Ἀγγλικανικῆς μετὰ τῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας. Ἂν ὅμως λάβῃ τις ὑπ' ὄψιν ὅτι ἀμέσως μετὰ τὸ Συνέδριον τοῦ Λάμπεθ συνῆλθε καὶ συνεζήτησε τῷ 1931 κοινὴ Ἐπιτροπὴ ἐξ Ἀγγλικανῶν καὶ Ὀρθοδόξων περὶ ζητημάτων ἐν οἷς συμφωνοῦσι καὶ ἐν οἷς διαφωνοῦσιν αἱ δύο Ἐκκλησίαι καὶ ὑπέβαλον εἰς τὰς Ἐκκλησίας αὐτῶν κοινὴν ἔκθεσιν, δὲν δύναται ἢ νὰ παραδεχθῇ ὅτι τὸ Συνέδριον τοῦ Λάμπεθ δὲν θὰ ἀντιπαρέλθῃ τὸ γεγονός. Εἰς τὰς περὶ ἑνώσεως συζητήσεις πάντως, εἰσηγουμένων τῶν Ἀμερικανῶν Ἐπισκόπων, θὰ περιληφθῇ καὶ τὸ ζήτημα τῆς ἑνώσεως τῆς ἐν Φιλιππίναις ἀνεξαρτήτου Ἐκκλησίας, ἥτις, προελθοῦσα ἐκ τῆς Ρωμαϊκῆς Ἐκκλησίας καὶ στερουμένη τῆς Ἀποστολικῆς διαδοχῆς, ἀπετάθη πρὸς τὴν Ἐπισκοπελιανὴν Ἐκκλησίαν τῆς Ἀμερικῆς καὶ ἐζήτησε τὴν χειροτονίαν Ἐπισκόπων δι' αὐτήν.

ΠΩΣ ΠΡΟΠΑΡΑΣΚΕΥΑΖΕΤΑΙ ΚΑΙ ΠΩΣ ΕΡΓΑΖΕΤΑΙ ΤΟ ΣΥΝΕΔΡΙΟΝ ΤΟΥ ΛΑΜΠΕΘ.

Ἕκαστον Συνέδριον πρὸ τῆς λήξεως αὐτοῦ ὁρίζει τὴν μόνιμον Ἐπιτροπήν, ἥτις μέλλει νὰ παρασκευάσῃ τὸ προσεχὲς Συνέδριον ὅλων τῶν ἀνὰ τὴν Οἰκουμένην Ἀγγλικανῶν Ἐπισκόπων, συνερχομένων κανονικῶς κατὰ δεκαετίαν, ἐκτὸς ἐκτάκτων περιστάσεων, ὅπως τώρα, ὁπότε ἡ σύγκλησις αὐτοῦ ἀνεβλήθη ἐπὶ ὀκταετίαν. Ἡ μόνιμος Ἐπιτροπὴ συνερχομένη καὶ συσκεπτομένη εἰς ἐπανειλημμένας συνεδριάσεις, καθορίζει τὸ πρόγραμμα καὶ ὁρίζει τὰς ὑποεπιτροπάς, ἀποτελουμένας ἐκ διακεκριμένων Θεολόγων καὶ δεξιῶν ἐκλησιαστικῶν κυβερνητῶν, οἵτινες ἀσχολοῦνται εἰς τὴν σύνταξιν ὑπομνημάτων περὶ ἑνὸς ἑκάστου τῶν ἀντικειμένων, ἅτινα μέλλουσι νὰ συζητηθῶσι κατὰ τὸ Συνέδριον. Ὅταν τὰ ὑπομνήματα αὐτὰ εἶνε ἕτοιμα, ἀντίγραφα αὐτῶν ἀποστέλλονται πρὸς ὅλους τοὺς Ἀγγλικανοὺς Ἐπισκόπους ἵνα λάβωσι γνῶσιν τοῦ περιεχομένου αὐτῶν πρὶν ἢ φθάσωσιν εἰς Λονδῖνον διὰ τὸ Συνέδριον. Οὕτω τίθενται αἱ βάσεις διὰ τὴν Σύνταξιν τῶν τελικῶν Ἐκθέσεων. Προκειμένου περὶ ζητημάτων πρακτικῆς φύσεως διὰ τὰ ὁποῖα ἐνδιαφέρονται ὡρισμένοι Ἐπίσκοποι, ἡ τελικὴ σύνταξις τῶν ἐκθέσεων θὰ λάβῃ κατ' ἀνάγκην ὑπ' ὄψιν καὶ τὰς ἀπόψεις τὰς ὁποίας θ' ἀναπτύξωσιν οἱ ἐν λόγῳ Ἐπίσκοποι κατὰ τὴν συζήτησιν ἐν τῷ Συνεδρίῳ. Αἱ ἐκ τῆς ἀμέσου πείρας προερχόμεναι παρατηρήσεις αὐτῶν δύνανται μάλιστα νὰ ἐπηρεάσωσι τὰς περὶ τοῦ ἀντικειμένου ἀποφάσεις τοῦ ὅλου Συνεδρίου. Προκειμένου ὅμως περὶ ζητημάτων θεολογικῶν, ἱστορικῶν ἢ κανονικῶν οἱ σύνεδροι κατὰ τὸ πλεῖστον στηρίζονται ἐπὶ τῶν γνωμοδοτήσεων τῶν ἐμπει-

ρογνωμόνων, μεταξὺ τῶν ὁποίων δυνατὸν νὰ καταλέγωνται καὶ πολλοὶ ἐκ τῶν Συνέδρων Ἐπισκόπων.

Μετὰ τὰς ἐναρκτηρίους τελετὰς αἵτινες θὰ γίνωσιν ἐν τῷ Καθεδρικῷ Ναῷ τῆς Καντουαρίας καὶ ἐν τῷ τοῦ Ἁγίου Παύλου ἐν Λονδίνῳ, τὰ συνταχθέντα ὑπομνήματα θὰ ὑποβληθῶσι πρὸς συζήτησιν εἰς τὰς γενικὰς συνεδρίας τῆς Ὁλομελείας καὶ εἶτα ἕκαστον αὐτῶν θέλει παραπεμφθῇ εἰς ἰδιαιτέραν Ἐπιτροπήν, ἥτις θὰ ἀσχοληθῇ εἰς τὴν σύνταξιν τῆς ἐκθέσεως καὶ τῶν πρὸς αὐτὴν σχετιζομένων ἀποφάσεων. Ἐντεῦθεν καὶ τὸ Συνέδριον ἐπὶ τρεῖς καὶ πλέον ἑβδομάδας ἐργάζεται κυρίως διὰ τῶν Ἐπιτροπῶν αὐτοῦ. Ὅταν αἱ ἐκθέσεις μετὰ τῶν ἀποφάσεων ἑτοιμασθῶσι, τότε συγκαλεῖται καὶ αὖθις ἡ ὁλομέλεια, ἥτις καὶ συζητεῖ κατὰ σειρὰν τὰς ὑποβληθείσας ἐκθέσεις καὶ ἀποφάσεις καὶ δίδει εἰς αὐτὰς τὸν ὁριστικὸν τύπον ὑφ' ὃν δημοσιεύονται. Αἱ ἀποφάσεις αὗται, προερχόμεναι ἐκ τοῦ συνόλου τῶν Ἀγγλικανῶν Ἐπισκόπων, ἔχουσι μεγάλην σπουδαιότητα διὰ πᾶν μέλος τῆς Ἐκκλησίας, ὡς ἐκπροσωποῦσαι τὴν φωνὴν τῶν ἀπανταχοῦ Ἀγγλικανῶν Ἐπισκόπων. Ἀλλ' αἱ ἀποφάσεις αὗται δὲν ἐκπροσωποῦσι τὴν φωνὴν ***τῆς Ἐκκλησίας***, συνερχομένης ἐν Οἰκουμενικῇ Συνόδῳ, καὶ δὲν φέρουσι χαρακτῆρα ἀλάθητον. Ὁ χαρακτὴρ αὐτῶν εἶνε μᾶλλον συμβουλευτικὸς καὶ καθοδηγητικός. Ἀποκτῶσιν αὗται κανονικὸν κῦρος διὰ τὴν Ἀγγλικανικὴν Ἐκκλησίαν ἐκείνην μόνον, τῆς ὁποίας τὰ κανονικὰ ὄργανα ἤθελον ἀποδεχθῇ καὶ ἐφαρμόσῃ αὐτάς.

† Ο ΘΥΑΤΕΙΡΩΝ ΓΕΡΜΑΝΟΣ

ΣΚΕΨΕΙΣ ΤΙΝΕΣ

ΣΧΕΤΙΚΑΙ ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΠΡΟΣ ΕΦΕΣΙΟΥΣ ΕΠΙΣΤΟΛΗΝ ΤΟΥ ΑΠΟΣΤΟΛΟΥ ΠΑΥΛΟΥ

(Συνέχεια ἐκ τοῦ προηγουμένου καὶ τέλος)

ΚΑΙ Ο ΓΝΩΣΤΟΣ Γάλλος Fillion ἐν τῇ ἑρμηνείᾳ τῆς πρὸς Ἐφεσίους ἐπαναλαμβάνει ἐπὶ τοῦ προκειμένου σχεδὸν τὰ ἴδια· «ἡ ἔλλειψις προσωπικῶν ὑπαινιγμῶν καὶ χαιρετισμῶν ἔχει τι τὸ ἐκπληκτικόν: Μᾶς ἐλλείπουσιν ὅμως τὰ ἱστορικὰ δεδομένα διὰ νὰ ἐξηγήσωμεν τοῦτο κατὰ τρόπον ἐντελῶς ἱκανοποιητικόν. Ἄλλως τε ὁ συγγραφεὺς ρητῶς λέγει ὅτι ὁ Τυχικός, ἐπιφορτισμένος νὰ κομίσῃ τὴν ἐπιστολὴν εἰς τὸν πρὸς ὃν ὅρον, θὰ συνεπλήρωνε ὅ,τι δὲν θὰ ἐγίνετο ἐπὶ τοῦ προκειμένου δι' αὐτοῦ τοῦ ἰδίου». Νομίζω ὅμως ὅτι τόσον ὁ Γερμανὸς ὅσον καὶ ὁ Γάλλος ἐπαναλαμβάνουσι τὰ λεχθέντα ὑπὸ τοῦ ἱεροῦ Χρυσοστόμου χωρὶς νὰ τὸν ἀναφέρωσιν. Ὁ πατὴρ οὗτος τῆς Ἐκκλησίας (ὁμιλ. κδ'. Ἐφεσίους) γνωματεύει ὅτι, ἐπειδὴ δέσμιος ἔγραφεν ὁ Ἀπ. Παῦλος, ἀφίνει μερικὰ πράγματα νὰ λεχθῶσιν ἀπὸ μέρους τοῦ κομιστοῦ. «Ἃ μὲν ἦν δογμάτων καὶ παρακλήσεως ταῦτα διὰ τῆς ἐπιστολῆς ἐδήλου· ἃ δὲ ***ἀπαγγελίας ψιλῆς*** ταῦτα τῷ κομίζοντι τὴν ἐπιστολὴν ἐπέτρεπε». Ἀπαγγελία ψιλὴ ἦσαν οἱ χαιρετισμοί, αἱ συστάσεις καὶ τὰ παρόμοια. Τὰ ἐσωτερικὰ ὡσαύτως ἐπιχειρήματα τὰ ἀναφερόμενα εἰς τὸ λεκτικὸν τῆς ἐπιστολῆς δὲν δύνανται νὰ ἀνατρέψωσι τὴν γνησιότητα αὐτῆς. Τὸ σημεῖον τοῦτο ἰδιαιτέρως ἐξήτασεν ὁ Γάλλος Brunet «authenticité de l'Épitre aux Ephésiens» καὶ «preuves philologiques» σ. 59,75. Ἂν ὑπάρχουν λέξεις ὡς «ὑπερεκπερισσοῦ», «ἐλαχιστότερος», «πατριά», «πολυποίκιλος» καὶ ἄλλαι ἀπαντῶσαι μόνον ἐν τῇ πρὸς Ἐφεσίους, ὑπάρχουσι καὶ ἐν τῇ πρὸς Γαλάτας ἐπιστολῇ τεσσαράκοντα λέξεις μὴ ἀπαντῶσαι ἐν οὐδεμιᾷ ἄλλῃ ἐπιστολῇ τοῦ Ἀπ. Παύλου·

Ἡ ἔννοια τῆς λέξεως «Ἐκκλησία» πδ.χ. κατὰ τὸν Goodspeed καὶ ἄλλους ἐξηγητὰς εἶνε διάφορος ἐν τῇ πρὸς Ἐφεσίους ἀπὸ τὴν ἔννοιαν τὴν ὁποίαν ἔχει ἡ ἰδία λέξις εἰς τὰς ἄλλας ἐπιστολὰς τοῦ Ἀποστόλου. Τὴν λέξιν «ἐκκλησία» ἐν τῇ πρὸς Ἐφεσίους μεταχειρίζεται ὁ Ἀπ. Παῦλος ἐν τῷ κεφ. ε΄ στίχ. 22—33. Ἐν τῇ περιπτώσει ταύτῃ τῆς χρήσεως τῆς **λέξεως «ἐκκλησία» πρόκειται περὶ τῆς ἐκκλησίας** ὡς **συνόλου**, ὡς

σώματος, τοῦ ὁποίου κεφαλὴ εἶναι ὁ Χριστός. Τὴν σχέσιν ταύτην μεταχειρίζεται διὰ νὰ παραστήσῃ τὴν στενὴν καὶ ἱερὰν σχέσιν μεταξὺ ἀνδρὸς καὶ γυναικὸς ἐν τῷ γάμῳ. Ἄλλην βεβαίως ἔννοιαν ἔχει ὁ ὅρος αὐτὸς εἰς τὴν φράσιν «ἐκκλησία τῆς Κορίνθου». Τοῦτο εἶναι πολὺ φυσικὸν καὶ μάλιστα προκειμένου περὶ γλώσσης ὡς ἡ ἑλληνική. Ἡ λέξις «κεφαλὴ» ἐν σχέσει πρὸς τὸ σῶμα τῆς ἐκκλησίας καὶ ἡ ἀντίληψις περὶ Χριστοῦ ὡς ζωτικῆς ἀρχῆς ἡ ὁποία ἐμψυχώνει τὸ σῶμα (=τὴν Ἐκκλησίαν) εἶνε, ὡς παρετήρησε καὶ ὁ A. Jacquier, δύο διάφοροι μεταφοραὶ ἐκφράζουσαι, μίαν καὶ τὴν αὐτὴν ἔννοιαν. (16) Ἡ ἰδέα τῆς ἀπορρίψεως τῆς γνησιότητος τῆς πρὸς Ἐφεσίους λόγῳ τῆς γλώσσης καὶ τῶν ἐν αὐτῇ ἀναπτυσσομένων διδασκαλιῶν (μερικῶν ἰσχυριζόντων ὅτι ἐκτίθενται γνωστικαὶ καὶ μοντανιστικαὶ διδασκαλίαι ἀνάγουσαι τὴν συγγραφὴν αὐτῆς μέχρι τῶν μέσων τῆς δευτέρας ἑκατονταετηρίδος) εἶνε πολὺ παλαιά. Τὴν σκέψιν αὐτὴν διετύπωσε περὶ τὰ μέσα τῆς παρελθούσης ἑκατονταετηρίδος ὁ πολὺς φιλόσοφος καὶ Θεολόγος Σλάγιερμάχερ. Ἡ δὲ ὑπόθεσις τοῦ Ἀμερικανοῦ καθηγητοῦ, κατὰ τὴν ὁποίαν μαθητής τις τοῦ Ἀπ. Παύλου συνέγραψε τὴν πρὸς Ἐφεσίους ἐπὶ τῇ βάσει τοῦ ὑλικοῦ τῆς πρὸς Κολασσαεῖς ἐπιστολῆς, ἀνήκει εἰς τὸν De Wette συγγράψαντα κατὰ τὸ 1826 εἰσαγωγὴν εἰς τὴν Κ. Διαθήκην. Τὴν γνώμην ταύτην παρεδέχθησαν βραδύτερον οἱ Eward, Davison, Renan, Ritsch, Weizsäcker.

Ἡ ὑπὸ τοῦ ἰδίου Ἀμερικανοῦ Goodspeed χρησιμοποίησις τῆς φιλοκαλίας τοῦ Ὠριγένους συνταχθείσης ὑπὸ τῶν πατέρων τῆς Ἐκκλησίας Βασιλείου καὶ Γρηγορίου, ὡς ἐπιχειρήματος πρὸς δικαιολογίαν τοῦ ψευδεπιγράφου τῆς πρὸς Ἐφεσίους εἶναι ὅλως ἄστοχος. Οἱ δύο οὗτοι σοφοὶ πατέρες ἔκαμαν μίαν συλλογήν, ἓν ἀπάνθισμα, ἐκ τῶν συγγραμάτων τοῦ Ὠριγένους, ἡ ἐργασία αὕτη δὲν ἔχει σχέσιν μὲ τὰς ὑποθέσεις περὶ χρησιμοποιήσεως ὑπὸ τρίτου τοῦ ὀνόματος τοῦ Ἀπ. Παύλου διὰ νὰ ἐμφανίσῃ μίαν πλαστὴν ἐπιστολὴν τοῦ Ἀποστόλου ὡς γνησίαν.

Οἱ παραδεχόμενοι τὸν Ἀπ. Παῦλον ὡς συνήθη συγγραφέα, μὴ ὑπὸ τοῦ θείου ἐμπνεόμενον, καὶ γενικῶς ἀρνούμενοι τὴν θεότητα τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, διαρκῶς θὰ περιστρέφωνται περὶ τοὺς συλλογισμοὺς καὶ τὰς σκέψεις ἐκείνας καὶ τὰ ἐπιχειρήματα ἐν γένει ἐκεῖνα τὰ ὁποῖα, κατ' αὐτούς, ἀπομακρύνουν τὰ προϊόντα τῶν ἱερῶν συγγραφέων ὄχι μόνον ἐκ τοῦ

---

16) Dictionnaire de la Bible B. β. στ. 1855 κ. ἑ. Ἡ φράσις «Πλοῦτος τῆς δόξης» Ἐφ. α' 18 ἀπαντᾷ καὶ Ρωμ. θ' 23 καὶ γ' 16. Κολασσ. α' 27. «Μὴ ἐκκακεῖν ἐν ταῖς θλίψεσι» Ἐφ. γ' 13. εὕρηται καὶ Β' Κορ. δ' 1, 16, Γαλ. στ' 9, Β'. Θεσσ. γ' 13. Ἡ ἔννοια τῆς φράσεως Ἐφ. γ' 17, «κατοικῆσαι τὸν Χριστὸν διὰ τῆς πίστεως ἐν ταῖς καρδίαις ὑμῶν», εἶναι ἡ αὐτὴ ὡς πρὸς τὴν ἔννοιαν μὲ τὸ χωρίον β. 20 τῆς πρὸς Γαλάτας «ζῶ δὲ οὐκέτι ἐγώ, ζῇ δὲν ἐν ἐμοὶ Χριστός».

ὑπερφυσικοῦ πεδίου, ἀλλὰ καὶ ἐξ αὐτοῦ τοῦ ἱστορικοῦ. Δι' αὐτοὺς πᾶσα γραφὴ θεόπνευστος θὰ εἶνε σημεῖον ἀντιλεγόμενον, σημεῖον ἐξασκήσεως τῆς ἄγαν φιλελευθέρου κριτικῆς τῆς ζητούσης νὰ θρυμματίσῃ πᾶν γραπτὸν χριστιανικὸν μνημεῖον. Συζητοῦσι διὰ τὴν ἐκπαίδευσιν τοῦ Ἀποστόλου Παύλου, ἐὰν εἶχε μόρφωσιν μόνον δημοτικῆς σχολῆς ἢ καὶ ἀνωτέρας, ἂν ἐπηρεάσθη ἐν Ταρσῷ ἐκ τῆς στωϊκῆς διδασκαλίας τοῦ Ἀθηνοδώρου καὶ τῶν μαθητῶν του, ἐὰν ὑπέστη τὴν ἐπίδρασιν τοῦ ἰουδαϊκοῦ συγκρητικισμοῦ. (17) Μάταιαι συζητήσεις. Ὁ Ἀπ. Παῦλος ἐξῆλθεν ἀπὸ ἓν ἑλληνιστικὸν περιβάλλον, ἀλλὰ πρὸ παντὸς ἦτο ἀπόστολος τοῦ Χριστοῦ. «Κἀγὼ ἐλθὼν πρὸς ὑμᾶς, ἔγραφε πρὸς τοὺς διανοουμένους Ἕλληνας Κορινθίους, οὐκ ἦλθον ***καθ' ὑπεροχὴν λόγου ἢ σοφίας***, οὐ γὰρ ἔκρινα τοῦ εἰδέναι τι ἐν ὑμῖν, εἰ μὴ Ἰησοῦν Χριστόν, καὶ τοῦτον ἐσταυρωμένον». Οἱ σύγχρονοι ὀρθολογισταὶ ἑρμηνευταὶ ζητοῦν σοφίαν παρὰ τοῦ Ἀποστόλου Παύλου, ὡς οἱ Ἕλληνες τῆς ἐποχῆς του, ἀλλ' ἐκεῖνος πάντοτε θὰ ἀπαντᾷ «ἡμεῖς δὲ κηρύσσομεν Χριστὸν ἐσταυρωμένον, Ἰουδαίοις μὲν σκάνδαλον, Ἕλλησι δὲ μωρίαν, αὐτοῖς δὲ τοῖς κλητοῖς Ἰουδαίοις τε καὶ Ἕλλησι, Χριστὸν Θεοῦ δύναμιν καὶ Θεοῦ σοφίαν». Καὶ αὐτὴ ἡ σοφία παρ' ὅλον τὸ πέλαγος τῶν συγχρόνων ποικίλων ἐπιστημονικῶν γνώσεων καὶ ἀνακαλύψεων, ἐπιπλέει καὶ ἀνυψοῖ καὶ ἐξανθρωπίζει ἑκατομμύρια ἀνθρώπων διαφόρων ἐθνοτήτων.

† Ο ΗΛΙΟΥΠΟΛΕΩΣ ΓΕΝΝΑΔΙΟΣ

---

17) **Charles Guinebert, μν. ἔργον σ. 236—237.**

ΑΙ ΕΝ ΒΥΖΑΝΤΙΩ, ΙΕΡΑΙ ΜΟΝΑΙ ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΜΑΜΑΝΤΟΣ

(Συνέχεια ἐκ τῆς 277ης σελίδος καὶ τέλος)

Γ'. Μονὴ τοῦ ἁγίου Μάμαντος «Πέραν ἐν Ὀχείαις».

ΚΑΤΑ ΤΗΝ 6 ΜΑΪΟΥ ἐπὶ τῇ μνήμῃ τοῦ ὁσίου Μάμαντος τὴν σύναξιν αὐτοῦ ὁρίζουσιν ὁ Παρισινὸς Συναξαριστὴς 1575 καὶ ὁ Ἱεροσολυμιτικὸς 40 (τοῦ Σταυροῦ) «πέραν ἐν Ὀχείαις» τὸ δὲ Τυπικὸν τοῖς Ἁγίας Σοφίας «Αἰνοχείαις» (ἐσφαλμένως) [1].

Ἀλλὰ ποῦ τοῦ «πέραν» ἦσαν αἱ καλούμεναι «Ὀχεῖαι» ἔνθα ὁ ἄγνωστος ναός, ἐν ᾧ ἐτελεῖτο ἡ σύναξις αὕτη τοῦ ὁσίου Μάμαντος καὶ τῶν μετ' αὐτοῦ; Ἡ λέξις ὀχεία, ἐκ τοῦ ρήματος ὀχέω, σημαίνει τὸν τόπον ὅπου ἵππευον, ὅπου ἐτέλουν ἱππικοὺς ἀγῶνας, ὅπου ὠχοῦντο, ἐπωχοῦντο, ὅπου ἦν ἱπποδρόμιον· ἢ ἐκ τοῦ ρήματος ὀχεύω = ζευγαρώνω τὰ ζῷα πρὸς παραγωγὴν καλυτέρου γένους. Καὶ ὑπὸ τὰς δύο ἐννοίας αἱ Ὀχεῖαι μᾶς ὁδηγοῦσιν «εἰς τὸ πέραν» ὅπου ἐτέλουν ἀγῶνας οἱ ἵπποι, ὅπου ἦν ἱπποδρόμιον, ἢ ὅπου ἠσχολοῦντο πρὸς βελτίωσιν τοῦ γένους τῶν ἵππων. Τοιοῦτος δὲ τόπος εἰς τὸ πέραν ἦτο ὁ παρὰ τὴν Μονὴν τοῦ ἁγ. Μάμαντος, ὅπου ἦσαν καὶ παλάτια καὶ ὁ νέος ἔμβολος. Τὸ Πασχάλιον χρονικὸν λέγει ὅτι Λέων ὁ Α' διὰ τὴν ἐπισυμβᾶσαν πυρκαϊὰν τῷ 469 «ἐξῆλθε πέραν εἰς τὸν ἅγιον Μάμαντα καὶ ἐποίησεν ἐκεῖ πρόκεσσον μῆνας ἓξ καὶ ἔκτισεν ἐκεῖ λιμενάριον καὶ ἔμβολον ὅστις οὕτω καλεῖται ὁ τόπος Νέος ἔμβολος» [2]. Τὸ ἱπποδρόμιον δὲ τοῦτο τοῦ ἁγ. Μάμαντος εἰς τοὺς Συναξαριστὰς καλεῖται καὶ Λούρδη ἢ Λουρδή, πιθανὸν ἐκ τοῦ λατινικοῦ lorica = τόπος σκεπασμένος χρησιμεύων ὡς καταφύγιον, γνωστὸς δὲ εἶναι ἐκ τοῦ Πορφυρογεννήτου «ὁ σκεπαστὸς ἱππόδρομος» [3] εἰς ὃν μετὰ τὰς νίκας αὐτοῦ ἐν Κιλικίᾳ μετέβη ὁ Θεόφιλος· ἢ πιθανὸν ἡ Λούρδη νὰ ὑποδηλοῖ

---

[1] ***Δημητριεύσκη***, Τυπικὰ Α, 68. Delehaye, Συναξ. 662, 40, 44.

[2] Σ. 598 ἔκδ. Βόννης ***Μαλαλᾶ***, Χρον. σ. 372 ἔκδ. Βόννης. Τὰ Πάτρια λέγουσιν ὅτι ὁ Λέων ὁ Μακέλης ἰδὼν τὴν πόλιν καιομένην ἐξῆλθεν εἰς τὸν ἅγιον Μάμαντα καὶ ἐποίησε τὸ ἔμβολον καὶ τὸ ἱπποδρόμιον ἔκτισεν, ἐν ᾧ Μιχαὴλ ἀνῃρέθη ὑπὸ τοῦ Βασιλείου, αὐτὸς δὲ ἔκτισε καὶ τὸν ἅγιον Μάμαντα καὶ τὸ παλάτιον.

[3] Παράρτημα ΙΙ σ. 507 (τοῦ Ι βιβλίου). Πρβλ. καὶ Vogt, Le livre des cérémonies Commentaire σ. 120.

τὸν νέον ἔμβολον (τὴν σκεπαστὴν λεωφόρον) ἢ καὶ τὸν ***Τροῦλλον***, ὡς ἐκαλεῖτο τὸ προάστειον τῆς πόλεως ἔνθα εἶχεν οἰκίαν ὁ πατριάρχης Ἰωάννης ὁ Γραμματικός, ἐφ' ἧς ἔκτισεν ὁ Βασ. ὁ Μακεδὼν τὸν ἅγιον Φωκᾶν. Ἐν πάσῃ περιπτώσει ἡ Λούρδη τοποθετεῖται εἰς τὸ νέον παλάτιον καὶ εἰς τὸν ἅγιον Μάμαντα. Οὕτως ἐπὶ τῇ μνήμῃ θαύματος τοῦ μάρτυρος Φωκᾶ (Ἰουλίου 6) ἡ σύναξις τελεῖται κατὰ μὲν τὸν κώδ. 103 τῆς Μεσήνης «εἰς Λουρδὴν καὶ ἐν τῷ νέῳ παλατίῳ εἰς τὸν ἅγιον Μάμαντα» κατὰ δὲ τὸν Παρισινὸν Συναξαριστὴν 1624 «εἰς Λούρδη ἐν τῷ νέῳ παλατίῳ καὶ εἰς τὸν ἅγιον Μάμαντα» [4]). Ἡ σύναξις δὲ αὕτη ἐπὶ τῇ μνήμῃ τοῦ γενομένου θαύματος ὑπὸ τοῦ μάρτυρος Φωκᾶ τελεῖται εἰς τὴν μονὴν τοῦ ἁγίου Φωκᾶ ἥτις δὲν ἦτο μακρὰν τοῦ ἁγίου Μάμαντος.

Καὶ ταῦτα μὲν περὶ τῆς «πέραν» μονῆς τοῦ ἁγίου Μάμαντος εἰς τοὺς Συναξαριστάς. Οἱ ἱστορικοὶ καὶ οἱ πατριογράφοι θὰ ὁδηγήσουν ἡμᾶς ἀσφαλέστερον νὰ τοποθετήσωμεν μετὰ ἀκριβείας τὴν θέσιν ταύτης τῆς Μονῆς, τὴν ὁποίαν ὅλαι αἱ πηγαὶ ὁρίζουσιν εἰς τὸ πέραν τῆς πόλεως καὶ δὴ εἰς τὸ στενὸν τοῦ Βοσπόρου.

Ὁ ἀνώνυμος τῶν Πατρίων μετὰ τὴν περιγραφὴν ὅλων τῶν ἐν Κωνσταντινουπόλει μνημείων καὶ ἀπαρίθμησιν μεταβαίνει εἰς τὰ «Περατικά», δηλαδὴ εἰς τὰ πέραν καὶ ἀντικρὺ τῆς πόλεως κείμενα, τὰ ἀπὸ τοῦ Πικριδίου (Χάσκιοϊ) μέχρι τῆς μονῆς τοῦ Σωσθενείου τοῦ ἀρχαγγέλου Μιχαήλ. Μετὰ τὸ Καστέλλιον (τοῦ Γαλατᾶ) μεταβαίνει εἰς τὸν ἅγιον Μάμαντα, διηγεῖται ὅτι ἐκτίσθη ὑπὸ Λέοντος τοῦ Μακέλη, ὅτι αὐτὸς ἔκτισε τὸν ναὸν καὶ τὸ παλάτιον, τὸ ἱπποδρόμιον καὶ τὸν νέον ἔμβολον [5])· εὐθὺς ἀμέσως ὁμιλεῖ περὶ τῆς γεφύρας τῆς εἰς τὸν ἅγιον Μάμαντα, ἀκολούθως περὶ τοῦ ἁγίου Φωκᾶ, περὶ τῶν ζευκτῶν κιόνων, περὶ τοῦ ὁσίου Ζωτικοῦ καὶ φθάνει μέχρι τοῦ Σωσθενείου. Ὅλαι αὐταὶ αἱ τοποθεσίαι εἶναι εἰς τὴν αὐτὴν σειράν, εἰς τὸ πέραν τῆς πόλεως, καὶ ὅλοι οἱ ναοὶ περὶ ὧν ὁμιλεῖ εἶναι γνωστοί, κείμενοι εἰς τὴν εὐρωπαϊκὴν ἀκτὴν τοῦ στενοῦ τοῦ Βοσπόρου. Πάντως δὲ οἱ ἱστορικοί, ἄνευ ἐξαιρέσεως, εἶναι σύμφωνοι ὅτι εἰς τὸ πέραν τοῦτο τῆς πόλεως ἦτο ἡ Μονὴ τοῦ ἁγίου Μάμαντος ὅπου καὶ τὸ παλάτιον καὶ ὁ νέος ἔμβολος καὶ ὅπου τὸ Ἱπποδρόμιον, ἔνθα Μιχαὴλ ὁ μέθυσος ἐφονεύθη ὑπὸ Βασιλείου τοῦ Μακεδόνος.

Ὁ Ζωναρᾶς λέγει ὅτι μετημφιέζετο ὁ Μιχαὴλ εἰς ἡνίοχον «ἐν τῇ κατὰ στενὸν τοποθεσίᾳ, τῇ τοῦ ἁγίου Μάμαντος καλουμένῃ» [6]). Ὁ Κεδρηνὸς ὅτι ὁ Μιχαὴλ διεσκέδαζε «κατὰ τὸν ἐν τῷ στενῷ ἀνεγηγερμένον

---

[4]) Delehaye. Συναξ. σ. 802, 38.

[6]) Σ. 670, 21 ἔκδ. Βόννη.

ναὸν τοῦ ἁγίου Μάμαντος» 7). Μιχαὴλ ὁ Γλυκᾶς ὅτι ὁ βασιλεὺς Μιχαὴλ ἔπαιζεν εἰς τὸ ἱπποδρόμιον «κατά γε τὸν ἐν τῷ στενῷ τοῦ μεγαλομάρτυρος ναὸν Μάμαντος» 8). Ὁ Γεννέσιος ὅτι τὸ ἱπποδρόμιον ὅπου ἠρέσκετο παίζων ὁ Μιχαὴλ ἔκειτο «ἐν τοῖς κατὰ Προποντίδα παλατίοις περιφανέσι, ἔνθα ναὸς τοῦ μεγαλομάρτυρος Μάμαντος ἥδρασται» 9). Ὁ δὲ Θεοφάνης ἀφηγούμενος τὰ κατὰ τὸν θάνατον εἰκονοφίλου τινὸς φονευθέντος ὑπὸ τοῦ Κοπρωνύμου λέγει· «διὰ μαστίγων ἐν τῷ ἱππικῷ τοῦ ἁγίου Μάμαντος (ἐφόνευσεν) ὃν καὶ ἐν τῷ ρεύματι ριφθῆναι προσέταξε» 10) διέταξε νὰ τὸν ρίψωσιν εἰς τὸ ρεῦμα τοῦ στενοῦ (τοῦ Βοσπόρου). Ἐκεῖ εἰς τὸ ἱπποδρόμιον τοῦ ἁγίου Μάμαντος μετημφιέζετο εἰς ἡνίοχον ὁ Μιχαὴλ καὶ νικήσας ποτὲ καὶ ἐπαινεθεὶς παρά τινος Βασιλίσκου ἀνηγόρευσεν αὐτὸν βασιλέα, τοῦτο δὲ μαθὼν ὁ Βασίλειος (867) διεπέρασεν εἰς τὸν ἅγιον Μάμαντα καὶ ἐφόνευσεν αὐτόν· διὰ δὲ τὴν τρικυμίαν τῆς θαλάσσης ἐπιστρέφων εἰς τὴν πόλιν μετέβη διὰ ξηρᾶς εἰς τὸν Γαλατᾶν καὶ διὰ τοῦ Κερατίου κόλπου ἔφθασεν εἰς τὸ Πέραμα καὶ ἐκεῖθεν εἰς τὰ ἀνάκτορα. Αἱ μαρτυρίαι αὗται τῶν ἱστορικῶν ἀρκοῦσιν ν' ἀποδείξουν ὅτι ὁ ναὸς τοῦ ἁγίου Μάμαντος ἦτο ἀντικρὺ τῆς πόλεως, εἰς τὸ στενὸν τοῦ Βοσπόρου, εἰς τὸ «πέραν ἐν Ὀχείαις» ὡς ὁρίζουσιν οἱ Συναξαρισταί, εἰς τὸ ἱπποδρόμιον ὅπου ἠρέσκετο παίζων Μιχαὴλ ὁ Γ', ὁ ἐκεῖ φονευθεὶς ὑπὸ τοῦ Βασιλείου μέθυσος βασιλεύς.

Τὴν τοιαύτην τοποθεσίαν τοῦ ἁγ. Μάμαντος ἐπιβεβαιοῖ καὶ τὸ ὑπόμνημα τοῦ ἁγ. Ἀνδρέου τοῦ ἐν τῇ Κρίσει 11) ἐν ᾧ φέρονται ταῦτα: «Ἀκούων δὲ τοῦ τυράννου (Κοπρωνύμου) τιμωροῦντος τοὺς ὀρθοδόξους ἀνέπλευσε πρὸς Κωνσταντινούπολιν ἐλέγξαι αὐτόν· καὶ εὑρὼν αὐτὸν πέραν ἐν τῷ τοῦ ἁγίου Μάμαντος παλατίῳ», ἤλεγξεν αὐτόν· ὁ δὲ βασιλεὺς ἀφοῦ ἐτιμώρησεν αὐτὸν σκληρῶς διέταξε νὰ κλείσωσιν αὐτὸν εἰς βορβορώδη φυλακήν. «Τῇ δὲ ἐπαύριον ἐκβαλὼν οὐκ ἔπεισεν ἀρνήσασθαι τὰς ἁγίας εἰκόνας, τύψας πάλιν κατὰ κεφαλῆς, σύρεσθαι τοῦτον.... ἐν τῇ Κωνσταντινουπόλει θεατρίζεσθαι προστάττει. Οἱ δὲ τάχιστα ***περαιωθέντες*** καὶ τὸν ἅγιον σύροντες ἔβαπτον τὴν γῆν τοῖς αἵμασιν· ὡς δὲ εἰς τὴν τοῦ βοὸς ἀγορὰν πεφθάκασιν ἰδὼν αὐτὸν ἁλιεύς τις.... τὸν δεξιὸν πόδα τοῦ ἁγίου ἔκοψεν».

---

7) Β, 174, 1 ἔκδ. Βόννης.

8) Χρονικὸν σ. 543, 4 ἔκδ. Βόννης.

9) Regum IV, 102, 11 ἔκδ. Βόννης. Ὁ Γεννέσιος τὸ στενὸν τοῦ Βοσπόρου ὀνομάζει Προποντίδα διότι ἡ Προποντὶς ἐξετείνετο μέχρι τῶν ἀρχῶν τοῦ στενοῦ ὅπου ἦσαν τὰ παλάτια καὶ ὁ ναὸς τοῦ ἁγίου Μάμαντος.

10) Χρονικὸν σ. 667, 9 ἔκδ. Βόννης. ***Σάθα***, Μεσαιων. Βιβλ. τ. Ζ', 143, 3—10. ***Συμεὼν Μάγιστος***, Χρονικὸν σ. 685, 12. 686, 2—10 ἔκδ. Βόννης.

11) Delehaye, Συνάξ. σ. 152, 45 κέ.

Τὰ πράγματα εἶνε σαφέστατα· ὁ Ἀνδρέας μετέβη πέραν εἰς τὸ παλάτιον τοῦ ἁγίου Μάμαντος πρὸς συνάντησιν τοῦ Κοπρωνύμου· ἐκεῖ ἔλαβον χώραν αἱ μεταξὺ αὐτῶν σκηναὶ καὶ διαπληκτισμοί, ὁπότε ὁ βασιλεὺς διέταξε νὰ διαπεράσωσι τὸν Ἀνδρέα εἰς τὴν πόλιν πρὸς θεατρισμόν.

Ἀδίκως δὲ ἐκοπίασαν ὁ Πασπάτης καὶ ὁ Γεδεὼν καὶ τελευταῖος ὁ Θεόδωρος Μακρίδης [12]) ἀναζητοῦντες τὴν Μονὴν τοῦ ἁγίου Μάμαντος εἰς τὸ Μακροχώριον, τὴν ὁποίαν θαυμασίως ὥρισεν ὁ πατὴρ Pargoire [13]) ἐπὶ τῇ βάσει ἀδιασείστων μαρτυριῶν, πρὸ τοῦ Διπλοκιονίου (τῶν ζευκτῶν κιονίων), εἰς τὸ Βεσίκτας, ἢ κατ' ἄλλους εἰς τὸ Δολμαμπαξέ, καὶ ἀπέναντι τοῦ Σκουτάρεως.

Ὅτι αὐτὴ ἦτο ἡ θέσις τῆς Μονῆς βεβαιούμεθα ἐπιπροσθέτως καὶ ἐκ τοῦ Θεοφάνους ἀφηγουμένου τὰ τοῦ σφοδροῦ χειμῶνος τοῦ ἐνσκήψαντος ἐν Κωνσταντινουπόλει τῷ 763, ὅτε ἐπάγωσεν ὁ Κεράτιος κόλπος καὶ τὰ στενὰ τοῦ Βοσπόρου «πᾶς δὲ ὁ βουλόμενος ἀπὸ Σοφιανῶν, ἕως τῆς πόλεως, καὶ ἀπὸ τῆς Χρυσουπόλεως (τοῦ Σκουτάρεως) ἕως τοῦ ἁγίου Μάμαντος καὶ τῶν Γαλάτου [14]) ἀκωλύτως διὰ ξηρᾶς ἐβάδιζον». Περιεπάτουν δηλαδὴ ἐπὶ τοῦ πάγου ἀπὸ τῶν Σοφιανῶν, ἤτοι ἀπὸ τοῦ Ἐγιούπ, εἰς τὴν πόλιν, καὶ ἀπὸ τοῦ Σκουτάρεως πέραν (ἀντικρὺ) εἰς τὸν ἅγιον Μάμαντα, δηλαδὴ εἰς τὸν Δολμάμπαξὲ ἢ τὸ Βεσίκτας, καὶ οὐχὶ εἰς τὸν Ἀϊμάμα-δερὲ τοῦ Μακροχωρίου.

Κατὰ κανόνα ἀπαράβατον οἱ Συναξαρισταὶ ὁσάκις πρόκειται περὶ ναοῦ ἢ μονῆς κειμένης ἐκτὸς τῆς πόλεως ὑποδεικνύουσι τὴν θέσιν διὰ τῆς προσθήκης «πέραν» ὅπερ δηλοῖ τὰ Εὐρωπαϊκὰ ἢ Ἀσιατικὰ προάστεια τῆς πόλεως· ὁσάκις δὲ πρόκειται περὶ ναοῦ κειμένου ἐν τῷ Ἑβδόμῳ ἢ τῷ Κάμπῳ οὐδέποτε παραλείπουσι τὴν προσθήκην τοῦ τοιούτου τόπου. Ἐὰν ἐπρόκειτο περὶ μονῆς Μάμαντος ἐν Μακροχωρίῳ, τοῦτο θὰ ἦτο ἀπὸ πολλοῦ γνωστὸν καὶ δὲν θὰ ὑπῆρχεν ἀνάγκη παρεξηγήσεως καὶ στραγγαλισμοῦ τῶν κειμένων πρὸς δημιουργίαν ἀνυπάρκτου μονῆς. Ποτὲ τὸ ἕβδομον δὲν λέγεται «πέραν κείμενον».

† Ὁ Πρ. ΛΕΟΝΤΟΠΟΛΕΩΣ ΣΩΦΡΟΝΙΟΣ

---

[12]) Τὸ Βυζαντινὸν ἕβδομον καὶ αἱ ἐν αὐτῷ μοναί, Θρακικὰ τ. ΙΒ, 73—80.

[13]) Les Saint-Mamas de Constantinople, Bulletin de l'Institut Russe de Constantinople IX Sophia 1904.

[14]) Ἀστεῖον μοὶ φαίνεται ὅτι ὁ κ. Μακρίδης «τὰ Γαλάτου» προσπαθεῖ παντὶ σθένει νὰ μεταφέρῃ εἰς τὸν ἅγιον Μάμαντα, εἰς τὸ Μακροχώριον, διότι ἐκεῖ κεῖνται τὰ Γαλατάρια. Ἀλλ' ὁ Γαλατᾶς τῆς πόλεως πάντοτε λέγεται «τὰ Γαλάτου» ὡς εἰς τὰ Πάτρια· «ὁ δὲ ἅγιος Ἀνδρέας ἐχειροτόνησε τὸν ἅγιον Στάχυν εἰς τὴν ἁγίαν Εἰρήνην τοῦ Γαλάτου· ἐκλήθη οὖν ἀπὸ Γαλατίωνός τινος οἰκοῦντος ἐκεῖσε» Ἴδε καὶ Συναξαριστὴν Delehaye σ. 902, 31 «Καὶ τῶν πλοίων αὐτῶν καταλαβόντων τὴν ἀκρόπολιν, τῆς ἁλύσεως ἐκταθείσης ἀπὸ τοῦ Περάματος ἕως τῶν Γαλάτου, οὐκ ἠδυνήθησαν εἰσελθεῖν εἰς τὸν λάκκον» (εἰς τὸν Κεράτιον κόλπον).

Η ΟΡΘΟΔΟΞΟΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑ
ΚΑΤΑ ΤΡΕΙΣ ΚΑΘΟΛΙΚΟΥΣ ΘΕΟΛΟΓΟΥΣ

(Συνέχεια ἐκ τῆς 288ης σελίδος καὶ τέλος)

ΚΑΤΟΠΙΝ τοῦ τόσον λεπτομεροῦς καθορισμοῦ τῆς **ἀγάπης**, ἣν διαβλέπει κυρίως ἐν αὐτῷ τῷ Ἰησοῦ Χριστῷ, ἀνευρίσκει αὐτὴν ἀκολούθως καὶ ἐν πάσαις ταῖς λοιπαῖς τῆς πνευματικῆς ζωῆς ἐκδηλώσεσι, καὶ δὴ ἐκλαμβάνει αὐτήν, κατὰ πρῶτον, ὡς αἴτιον καὶ αἰτιατὸν τοῦ μοναχικοῦ βίου. Μὲ πολλὴν ἀγάπην ἐξετάζει τὰ κατὰ τὸν μοναχικὸν βίον, λέγων ὅτι οὗτος εἶνε διὰ τὴν Ἀνατολὴν μία σαφὴς ἔκφρασις τῆς πρὸς τὴν τελειότητα ἐπιθυμίας καὶ φορᾶς αὐτῆς, καθὼς ἐκ παραλλήλου καὶ πᾶς μοναχὸς ἐξαγγέλλει «ἐν ἑαυτῷ καὶ δι' ἑαυτοῦ τὴν βασιλείαν τοῦ Θεοῦ, τὴν πνευματικὴν ὡραιότητα» (S. Boulgakoff).

Ἀκολούθως εἰσέρχεται εἰς τὴν **«ἀποστολὴν»** τῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας ἔξω τοῦ περιβόλου τοῦ ἱεροῦ ναοῦ καὶ λέγει ὅτι ἡ αὐτὴ ταπεινὴ ἀγάπη διαφαίνεται καὶ ἐνταῦθα, πλὴν τὴν φορὰν αὐτὴν ὡς ἐμπνευστικὴ δύναμις τῆς λαϊκῆς (τῆς ὄχι κληρικῆς) «ἀποστολῆς» τῆς Ἐκκλησίας. Ἐξετάζει δὲ ἐκ τῶν πρώτων τὰς σχέσεις Ἐκκλησίας καὶ Πολιτείας, ὅπου ἀφήνει νὰ διαφανῇ ἡ βασικὴ διαφορὰ μεταξὺ τῶν δύο θεσμῶν, δὲν διστάζει δ' ἅμα νὰ προκρίνῃ εἰς τὰς γενικάς της γραμμὰς τὴν περὶ Πολιτείας ἀντίληψιν τῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας ὑπὲρ τὴν ἀνάλογον ἀντίληψιν τῆς Καθολικῆς. Ἐν ἀντιθέσει, λέγει, πρὸς τὴν Καθολικὴν Ἐκκλησίαν, ἡ ὁποία, ἀπὸ τοῦ ἱεροῦ Αὐγουστίνου καὶ ἑξῆς, προτιμᾷ τὴν καθυπόταξιν, τόσον ἐν τῇ ἀρχῇ της, ὅσον καὶ ἐν τῇ ἐξασκήσει της, τῆς κοσμικῆς ἐξουσίας εἰς τὴν πνευματικὴν καὶ ἡ ὁποία ἀκόμη ὀνομάζει τὴν ἀνεξάρτητον τῆς Ἐκκλησίας μένουσαν Πολιτείαν ἓν εἶδος διαβολικῆς Πολιτείας — ἐφ' ὅσον Πολιτεία τοῦ Θεοῦ εἶναι ἡ Ἐκκλησία μόνη — ἡ Ὀρθόδοξος Ἐκκλησία διαβλέπει ἐν τῇ Πολιτείᾳ, τῇ Χριστιανικῇ βεβαίως, τὴν προβολὴν τοῦ βασιλικοῦ ἀξιώματος τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ (σελ. 192). Ἐν πάσῃ περιπτώσει, ἀναγνωρίζει ὅτι ἡ ἰδεώδης μορφὴ τῶν σχέσεων μεταξὺ τῶν δύο ἐξουσιῶν εἶνε μία συνεργασία ἐξωτερική, καλουμένη ἐν τῷ Βυζαντινῷ Δικαίῳ «Συμφωνία», καθ' ἣν τὸ Κράτος ἀναγνωρίζει τὴν Ἐκκλησιαστικὴν νομοθεσίαν ὡς κανόνα τοῦ ἐσωτερικοῦ πολιτεύματος τῆς Ἐκκλησίας, ἥτις πάλιν, ἀπὸ τῆς ἰδικῆς της πλευρᾶς, κηρύσσει ἑαυτὴν ὑποτεταγμένην εἰς τοὺς νόμους τοῦ Κράτους.

Ἐκ τῆς ὅλης διαπραγματεύσεως τοῦ σημείου τούτου καταφαίνετα ὅτι ὁ συγγραφεὺς ἐμελέτησε τὴν θέσιν τῆς Ἐκκλησίας μᾶλλον μονομερῶς καὶ δὴ ἐντὸς τῆς Τσαρικῆς κυρίως Ἐκκλησίας, καὶ ὅτι ἀπέβλεψεν εἰς τὰς διαμορφωθείσας καταστάσεις μὲ τὴν τοιαύτην ἑκάστοτε προοπτικήν, διὰ νὰ καταλήξῃ εἰς τὸ συμπέρασμα ὅτι ἡ Ἐκκλησία ἐν τῇ Ἀνατολῇ ὑπετάγη εἰς τὴν Πολιτείαν, καὶ τοῦτο διότι δὲν ἠδύνατο μὲ τὰ ἰδικά της ἐσωτερικὰ μέσα νὰ προβῇ εἰς τὴν *«ἐκχριστιανικήν της ἀποστολήν»*.

Ἀκολούθως (σελ. 198 κ. ἑξ.) θέτει τὴν ἐρώτησιν: ποία ἦτο ἡ μορφωτικὴ τάσις τῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας; Καὶ ἀποφαίνεται ὅτι ἦτο καὶ εἶνε ἡ παροχὴ μιᾶς σταθερᾶς θρησκευτικῆς διαπαιδαγωγήσεως διὰ τοῦ κηρύγματος καὶ τῆς κατηχήσεως, ἔργον εἰς τὸ ὁποῖον ἡ Ἑλλὰς προπορεύεται ἐν συγκρίσει πρὸς τὰς λοιπὰς Ὀρθοδόξους Ἐκκλησίας τῆς Ἀνατολῆς, πιθανῶς, ὡς λέγει, λόγῳ τῆς Ἑλληνικῆς ἰδιοσυγκρασίας, ἥτις εἶνε περισσότερον ἀνεπτυγμένη καὶ ἀρτιωτέρα ἐν συγκρίσει πρὸς τὴν Σλαυικήν. Ἀναφέρει εἶτα τὴν κίνησιν τῶν Κατηχητικῶν σχολείων ἐν Ἑλλάδι, τὴν δρᾶσιν μερικῶν Θεολογικῶν ἀδελφοτήτων καί τινων Καθηγητῶν καὶ καταλήγει μὲ μίαν σύντομον περίληψιν τῶν σκοπῶν τῆς Κατηχήσεως ἐν τῇ χώρᾳ ταύτῃ.

Ἡ κοινωνιολογία τῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας ἀπασχολεῖ ἐξ ἴσου τὸν συγγραφέα. Ἡ κοινωνιολογία αὕτη, γνωστὴ ἐν τῃ Δύσει ἀπὸ τὰ ἔργα τῶν Ρώσσων Βλαδιμήρου Soloviev, Dostojevsky και Berdiaeff, ἐξετάζεται κυρίως ὑπὸ τοῦ συγγραφέως, ὑπὸ τὴν Μαρξιστικὴν αὐτῆς ἔποψιν καὶ ἐν τῷ ἀποκλειστικῷ περιβάλλοντι τῆς Ρωσσίας, ὡς εἰκὸς ἔνθα ἄλλωστε, λόγῳ τῶν ὑπαρχουσῶν βαθυτέρων κοινωνικῶν ἀντινομιῶν καὶ ἀνισοτήτων, περισσότεραι ἦσαν πάντοτε καὶ αἱ πιθανότητες τῆς ἐπικρατήσεως ἑνὸς παρομοίου συστήματος. Τὴν ἐπιτυχίαν αὐτὴν τοῦ Μαρξισμοῦ ἐν Ρωσσίᾳ εὑρίσκει φυσικὴν καὶ ἀποδίδει αὐτὴν εἰς τὴν χλιαρότητα τοῦ Χριστιανικοῦ αἰσθήματος ἐν τῇ χώρᾳ ἐκείνῃ: «Ἐὰν ὁ Μαρξισμὸς ἐθριάμβευσεν ἐν Ρωσσίᾳ, τοῦτο προῆλθεν ἐκ τοῦ ὅτι ὁ Χριστιανισμὸς δὲν ὑπῆρξεν ἀρκούντως χριστιανικὸς ἐκεῖ. Ἂν ἐνδυθῇ οὗτος τὸν ἀληθῆ καὶ πλήρη κοινωνικόν του χαρακτῆρα, καὶ ἡ Μαρξιστικὴ ἰδεολογία θὰ χαθῇ. . . . » (σελ. 208).

Αἱ σελίδες ἀπὸ τῆς 212 κ. ἑξ., ἀφιεροῦνται ὑπὸ τοῦ συγγραφέως εἰς τὰς ἑνωτικὰς τάσεις τῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας. Ἀναφέρει οὗτος ὅτι ἐκτὸς ἀπὸ τὴν ἐν τῇ Διασπορᾷ Ὀρθόδοξον Ρωσσικὴν Παροικίαν, ὅλαι αἱ ἄλλαι Ἐκκλησίαι διαπνέονται ἀπὸ εὐρύτατον διαχριστιανικὸν πνεῦμα, καὶ καταφαίνεται τοῦτο ἀπὸ τὴν ἐγκύκλιον τοῦ Πατριαρχείου Κωνσταντινουπόλεως τοῦ 1920 καὶ ἀπὸ τὴν σχετικὴν συμβολὴν καὶ τὰς ἐργασίας τοῦ ἐκπροσώπου τοῦ Πατριαρχείου ἐν Εὐρώπῃ, Μητροπολίτου Θυατείρων Γερμανοῦ, τοῦ ὁποίου μάλιστα καὶ ἀναφέρει μίαν χαρακτηριστικὴν φράσιν,

τὴν ἑξῆς: «Ἡ Ὀρθόδοξος Ἐκκλησία πιστεύει ὅτι οὐδὲν θὰ ἠδύνατο νὰ βοηθήσῃ τόσον τὸ ἔργον τῆς ἑνώσεως, ὅσον ἡ προσέγγισις καὶ ἡ συνεργασία ἐν τῷ κοινωνικῷ καὶ ἠθικῷ πεδίῳ πρὸς ἀπώθησιν τοῦ κοινοῦ ἐχθροῦ τῆς πίστεως καὶ τοῦ χριστιανικοῦ ἰδεώδους» (σελ. 212).

Ἀκολούθως ὁμιλεῖ διὰ τὸ ἐνδιαφέρον τῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας πρὸς τὰς Διαχριστιανικὰς κινήσεις, καὶ συγκεκριμένως ἀναλύει τὴν στάσιν τῆς Ἐκκλησίας ἀπέναντι τῆς Οἰκουμενικῆς κινήσεως καὶ τὸ ἐνδιαφέρον ταύτης διὰ τὴν Παγκόσμιον Ἕνωσιν ὑπὲρ τῆς διεθνοῦς φιλίας διὰ μέσου τῶν Ἐκκλησιῶν, τὴν ἱδρυθεῖσαν τὸ 1914.

Καὶ ἐπιλέγει ὅτι δὲν πρόκειται μονομερῶς περὶ τῆς ἐπιδράσεως τῶν ἄλλων ὁμολογιῶν τῆς Δύσεως ἐπὶ τῆς Ὀρθοδοξίας, ἀλλὰ τἀνάπαλιν: περὶ τῆς ἐπιδράσεως τῆς Ὀρθοδοξίας ἐπὶ τῶν λοιπῶν ὁμολογιῶν, δι' ὃ καὶ ὑποβάλλει τὴν ἐρώτησιν: Θὰ ἦτο δυνατὸν νὰ ὑπάρξῃ μία ***Ὀρθοδοξοποίησις τῆς Δύσεως;*** Προτιμᾷ νὰ ἀπαντήσῃ διὰ στόματος τοῦ V. Zengonvsky ὅστις πιστεύει εἰς τὴν δυνατότητα τοῦ πράγματος τούτου, καὶ λέγει: «Ἔχω τὴν βαθεῖαν πεποίθησιν ὅτι μία νέα περίοδος καταφθάνει. Ἡ Ὀρθοδοξία μοὶ φαίνεται εἷς θησαυρός, ὅστις δὲν ἀνήκει μόνον εἰς τὰ ἔθνη ἡμῶν. Θὰ εἶνε δυνατὸν νὰ γίνῃ οὕτως ὥστε ὁ Θεὸς νὰ ἀνυψώσῃ τὴν Ὀρθοδοξίαν ἡμῶν καὶ νὰ δώσῃ αὐτὴν εἰς ἄλλους λαούς, ἰσχυροὺς καὶ τολμηρούς» (σελ. 216).

Ἐν τοῖς ἐφεξῆς ὁμιλεῖ διὰ τὴν πλουσίαν κοινωνιολογίαν τῆς Καθολικῆς Ἐκκλησίας, τὴν διατετυπωμένην εἰς τὰς Παπικὰς Ἐγκυκλίους καὶ εἰς τὰ σχετικὰ συγγράμματα τῶν Καθολικῶν Θεολόγων, ἥτις διῆλθεν, ὡς λέγει, ἀπαρατήρητος παρὰ τοῖς Ὀρθοδόξοις, καὶ τοῦτο διότι ἡ κοινωνιολογία αὕτη ἀνέκαθεν ἐθεωρεῖτο παρ' αὐτοῖς ὡς ὁ ἀντίπους τοῦ «ἰδεώδους» τῆς Ὀρθοδόξου «δράσεως». Θεωρεῖ εὐεξήγητον τὸ φαινόμενον, ἐὰν ληφθῇ ὑπ' ὄψιν τὸ πῶς ἐκρίνοντο πάντοτε ἐν Ἀνατολῇ τὰ Καθολικὰ πράγματα, πρὸς ἃ μετὰ δυσπιστίας ἀπέβλεπεν αὕτη πάντοτε.

Τὸ ἔργον τελειώνει μὲ μίαν γενικὴν ἐπισκόπησιν τῶν χαρακτήρων καὶ τῶν τάσεων τῆς «δράσεως» ἐν ταῖς Ἀνατολικαῖς Ἐκκλησίαις, χαρακτηρίζει δὲ τὴν δράσιν ταύτην ὡς ἀποβλέπουσαν εἰς τὴν διαμόρφωσιν καρδιῶν, ψυχῶν, ἀτόμων ἐν μιᾷ λέξει, διαπνεομένων ἀπὸ τὸ Ὀρθόδοξον δόγμα, καὶ προαγομένων ἐν τῇ πίστει καὶ τῇ κατὰ Χριστὸν τελειώσει διὰ τῶν καθαγιαστικῶν μυστηρίων τῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας.

* * *

Αὐτὸ εἶναι τὸ περιεχόμενον τοῦ ὡραίου ἀσφαλῶς ἔργου τῶν τριῶν Καθολικῶν Θεολόγων, ἔργον τὸ ὁποῖον διὰ τοῦ ἄρθρου ἡμῶν τούτου δὲν

ἀπεβλέψαμεν νὰ κρίνωμεν, ἀλλὰ μᾶλλον νὰ καταστήσωμεν γνωστὸν εἰς ὅσους ἐκ τῶν ἀναγνωστῶν τῆς «Ὀρθοδοξίας» δὲν θὰ ἦτο δυνατὸν νὰ μελετήσωσιν αὐτό.

Ἡ ἐντύπωσις, τόσον ἐκ τῆς ἁπλῆς τοῦ βιβλίου ἀναγνώσεως, ὅσον καὶ ἐκ τῆς ἐμπεριστατωμένης μελέτης καὶ ἀνακρίσεως τούτου, εἶνε ὅτι πρόκειται περὶ ἔργου διαπνεομένου ἀπὸ πολλὴν ἀγάπην καὶ ἐνδιαφέρον καὶ φιλίαν πρὸς τὴν καθ' ἡμᾶς ἁγιωτάτην Ἐκκλησίαν. Ἔχει δὲ τοῦτο τὸ ἰδιάζον χαρακτηριστικὸν ὅτι πρὸς τῇ τοιαύτῃ πολλῇ ἀγάπῃ δὲν λείπει ἐκ τῶν σελίδων αὐτοῦ καὶ ὅση ἀπαιτεῖται εἰλικρίνεια διὰ τὴν ὁμολογίαν τῶν ἑκατέρωθεν σφαλμάτων, τὰ ὁποῖα, ὡς εἰκός, δὲν ἔλειψαν ἐν τῇ ροῇ τῶν αἰώνων.

Διὸ καὶ ἀπὸ ταύτης τῆς πλευρᾶς, ἐὰν θὰ ἔπρεπε νὰ κάμωμεν μίαν σύγκρισιν τούτου πρὸς τὸ γνωστὸν ἔργον τοῦ ἀειμνήστου Σεργίου Boulgakoff, τὸ ἐπιγραφόμενον «L'Orthodoxie», ἀνεπιφυλάκτως θὰ ἐλέγομεν ὅτι εἰς τὸ ἀνὰ χεῖρας βιβλίον δὲν ὑπάρχουσι τὰ μειονεκτήματα ἐκεῖνα τὰ ὁποῖα παρουσιάζονται εἰς τὴν ἐργασίαν τοῦ Boulgakoff. Ἀμφότερα τὰ ἔργα ἐγράφησαν διὰ νὰ καταστήσωσι γνωστὴν τὴν Ὀρθόδοξον Ἐκκλησίαν εἰς τὸν Καθολικὸν κόσμον. Πλήν, προκειμένου διὰ τὸν Boulgakoff, πᾶσα οἱαδήτις ὑπ' αὐτοῦ ὁμολογία ὡρισμένων σφαλμάτων, ἢ ἀντιθέτως πᾶσα ἔξαρσις σημείων τινῶν ἀξίων ἐξάρσεως καὶ τονισμοῦ δύνανται νὰ χαρακτηρισθῶσι ὑπὸ πολλῶν ὡς ἀμαρτύρητοι μεροληψίαι, πρᾶγμα ὅπερ δὲν ἠμπορεῖ νὰ συμβῇ διὰ τὴν ἐργασίαν τῶν τριῶν ἐν Χριστῷ φίλων συναδέλφων. Καὶ ἀπὸ τῆς ἀπόψεως ταύτης πολλῷ βαθυτέραν ἐπήχησιν ἐπὶ καθολικῶν ἀναγνωστῶν του θὰ ἔχῃ νομίζομεν τὸ ἀνὰ χεῖρας βιβλίον, παρ' ὅσην εἶχε τὸ τοῦ Boulgakoff. Ἄλλωστε τὸν τελευταῖον τοῦτον χαρακτηρίζει ἐν τῷ ἔργῳ του ἀσύγγνωστός τις ἐθνικισμός, συνεπείᾳ τοῦ ὁποίου ἡ Ὀρθοδοξία ἐμφανίζεται εἰς τοὺς ξένους περιβεβλημένη τὴν μεγαλοπρεπῆ τήβεννον τοῦ παρῳχημένου Ρωσσικοῦ μεγαλείου, ἐνῶ κάτι παρόμοιον δὲν ἠδύνατο νὰ συμβῇ καὶ δὲν συνέβη βεβαίως εἰς τὰς σελίδας τοῦ βιβλίου τῶν τριῶν Καθολικῶν Θεολόγων, καὶ τοῦτο εἶναι ἓν ἀπὸ τὰ οὐσιώδη ὡσαύτως πλεονεκτήματα τοῦ ἔργου των.

Ἀλλ' ἀνεξαρτήτως ὅλων τούτων, τὸ ἔργον ἑλκύει τὸ ἐνδιαφέρον τοῦ ὀρθοδόξου ἀναγνώστου καὶ ἀπὸ ἄλλης πλευρᾶς, ὡς παρέχον χρησίμους καὶ ἐκφραστικὰς πληροφορίας ἐπί τινων ἱστορικῶν ζητημάτων καὶ ἄλλων λειτουργικῶν πράξεων τῆς Ἐκκλησίας τῆς Δύσεως, αἱ ὁποῖαι οὐχὶ ἀπίθανον νὰ διαφεύγωσι τὴν προσοχὴν τῶν πολλῶν.

Δι' ἡμᾶς ὅμως τὸ ἔργον ἔχει καὶ τοῦτο τὸ ἰδιάζον, ὅτι ἡ ἡμετέρα Ὀρθόδοξος Ἐκκλησία, εἰς πλείστας ἐκ τῶν φάσεων τῆς ζωῆς καὶ τῆς ἱστορίας της—ἐξαιρέσει ἴσως τῆς δράσεώς της—παρακολουθεῖται ἀπὸ τὰς σελίδας μιᾶς πλουσίας ἑλληνικῆς βιβλιογραφίας.

Τὸ ἔργον ἀπὸ ἀπόψεως οἰκονομίας ὕλης ἐμφανίζει τοὺς φίλους συγγραφεῖς προσπαθήσαντας νὰ δώσωσι τὴν αὐτὴν ἔκτασιν εἰς τὰ πέντε μέρη τοῦ βιβλίου των, καὶ νομίζομεν ὅτι τὸ τοιοῦτον ἐζημίωσε μερικὰ κεφάλαια καὶ σημεῖα τοῦ ὅλου ἔργου. Θὰ ἠδύνατο ἐπὶ παραδείγματι εἰς τὸ β΄, τὸ καὶ ἱστορικὸν τοῦ βιβλίου μέρος, ὁ αἰδεσιμολ. Dom Mercenier νὰ εἶχε πλείονας σελίδας εἰς τὴν διάθεσίν του, ὥστε μερικὰ γεγονότα καὶ ἰδίως μερικὰ ἐκ τῶν διαζωγραφουμένων προσώπων νὰ τύχωσι εὐρυτέρας ἀναλύσεως. Ἐπίσης τὸ αὐτὸ θὰ ἐλέγομεν καὶ περὶ τοῦ δ΄, τοῦ δογματικοῦ μέρους τοῦ βιβλίου.

Ἐν πάσῃ περιπτώσει θερμὰ ὀφείλονται συγχαρητήρια πρὸς τοὺς αἰδεσιμολογιωτάτους συγγραφεῖς τοῦ ἔργου τούτου, ὅπερ ἀσφαλῶς ἀποτελεῖ ἓν σοβαρὸν βῆμα πρὸς τὰς νέας τάσεις καὶ κατευθύνσεις τῆς Θεολογικῆς ἐρεύνης ἐν τῇ Καθολικῇ Ἐκκλησίᾳ, ἃς ἐνεκαινίασεν ὁ ἀοίδιμος Πάπας Πίος ὁ ΙΑ΄ καὶ κατευθύνει νῦν ὁ σημερινὸς Ποντίφηξ. Ἐλπίζομεν ὅτι τὸ βιβλίον τοῦτο θὰ εἶνε ἡ καλὴ ἀρχὴ μιᾶς πλουσιωτέρας σειρᾶς ἔργων παρομοίου χαρακτῆρος, ἔργων διαπνεομένων ὑπὸ τῆς πάντοτε καὶ ἔτι μείζονος ἀγάπης πρὸς τὴν καθ' ἡμᾶς Ἁγιωτάτην Ἐκκλησίαν.

Πάντως τὸ γαλλόγλωσσον Καθολικὸν Πλήρωμα ἀπέκτησεν ἓν ἐγχειρίδιον, οὕτως εἰπεῖν, κατάλληλον ἵνα γνωρίσῃ ἐν γενικῇ σκιαγραφίᾳ τὴν Ὀρθόδοξον κατὰ Ἀνατολὰς Ἐκκλησίαν. Εὐχῆς ἔργον θὰ ἦτο, ἐὰν καὶ παρ' ἡμῖν ἤρχιζε μία παρομοία εὐγενὴς συνεργασία πρὸς δημιουργίαν ἑνὸς ἀναλόγου πονηματίου, ἐπὶ τῷ σκοπῷ ἵνα καὶ οἱ ἡμέτεροι γνωρίσωσι καλλίτερον τὴν Δυτικὴν Ἐκκλησίαν. Διότι πεποίθαμεν ὅτι ἐν παντὶ ἡ ἑκατέρωθεν γνωριμία ἀποτελεῖ πάντοτε τὴν ἀπαραίτητον προϋπόθεσιν τῆς ἀγάπης καὶ τῆς προσεγγίσεως τῶν ἀνθρώπων.

ΔΙΑΚ. ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΙΔΗΣ

ΣΥΜΒΟΛΗ

ΕΙΣ ΤΗΝ ΙΣΤΟΡΙΑΝ ΤΗΣ ΓΡΑΦΗΣ ΤΟΥ ΜΟΥΣΙΚΟΥ ΜΕΛΟΥΣ ΤΗΣ ΒΥΖΑΝΤΙΝΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΗΣ ΑΣΜΑΤΩΔΙΑΣ

(Συνέχεια ἐκ τοῦ προηγουμένου)

19. ΠΡΟΚΕΙΜΕΝΟΥ νὰ κρίνωμεν περὶ τοῦ διδασκάλου Πέτρου Λαμπαδαρίου λαμβάνοντες ὑπ' ὄψιν τὴν πρὸς τὴν βυζαντινὴν ἐκκλησιαστικὴν μουσικὴν ἐξυπηρέτησιν αὐτοῦ διὰ τοῦ ἰδίου γραφικοῦ συστήματος, ὀφείλομεν νὰ ἔχωμεν πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν ἡμῶν τὸ γεγονὸς ὅτι ἐν τῷ ναῷ τοῦ οἰκουμενικοῦ πατριαρχείου, κατὰ προφορικὴν παράδοσιν ἀδιάλειπτον διεσώθη καὶ μετὰ τὴν ἅλωσιν κατὰ πρᾶξιν τῶν μουσικῶν διδασκάλων αὐτοῦ ἡ βυζαντινὴ μουσική· τὸ δὲ μουσικὸν μέλος πάντοτε ἐσημαίνετο κατὰ τρόπον συνοπτικὸν ἀπὸ τὰ ἀρχαῖα συστήματα γραφῆς, ἐχρειάζετο δὲ ἡ δέουσα μύησις διὰ νὰ εἶνε εἰς θέσιν ὁ ἐκκλησιαστικὸς μουσικὸς νὰ καθοδηγῆται εἰς τὴν ἐκτέλεσιν τοῦ μέλους ὑπὸ τῶν γραφικῶν σημείων· τὰ σημεῖα εὐκολύνουσι μόνον καὶ ὁδηγοῦσι τὸν ἐκτελεστὴν εἰς ταύτην ἢ εἰς ἐκείνην τὴν προφορὰν καὶ ἀπαγγελίαν τοῦ μέλους· οἱ δὲ μύσται κατεῖχον ἐν τῇ ἐκτελέσει τοῦ μέλους τὸ διὰ γραφῆς σημαινόμενον τοιοῦτο.

20. Καὶ ἡ γραφὴ τοῦ Πέτρου, ὅπως καὶ ἡ τῶν πρὸ αὐτοῦ διδασκάλων τῆς Μεγάλης Ἐκκλησίας, βασίζεται εἰς τὸ πατροπαράδοτον ἀρχαῖον γραφικὸν σύστημα· ἐν συγκρίσει δὲ πρὸς τὰς πρὸ αὐτοῦ γραφάς, ἡ γραφὴ τοῦ λαμπαδαρίου εἶνε μᾶλλον ἀνεπτυγμένη καὶ ἁπλοποιημένη. Καὶ αὐτὴ ὅμως δὲν παριστάνει τὸ μέλος σαφῶς καὶ ἀπεριφράστως, ἀλλὰ τὸ σημαίνει μετὰ μεγαλυτέρας πιθανότητος. Τὰ πλεονεκτήματα τῆς γραφῆς τοῦ Πέτρου ἐν σχέσει πρὸς τὰς προηγουμένας γραφάς, συνίστανται εἰς τὸ ὅτι ὁρίζεται ἐνταῦθα ἡ μουσικὴ γραμμὴ καὶ διακρίνεται τὸ εἶδος ταύτης καὶ ἐκείνης τῆς μουσικῆς θέσεως. Ὁ Πέτρος προσεπάθησε κυρίως νὰ δεσμεύσῃ τὸ μουσικὸν μέλος διὰ τῆς γραφῆς· καὶ μάλιστα ἠθέλησε νὰ δεσμεύσῃ διὰ τῆς γραφῆς αὐτοῦ τὸ μουσικὸν μέλος ὅπως τοῦτο ἐστίζετο κατὰ παράδοσιν ἐκ τῶν παλαιοτέρων χρόνων μέχρι τῆς ἐποχῆς αὐτοῦ· διότι τὰ ἀρχαιότερα γραφικὰ συστήματα ἦσαν ἀνίκανα νὰ γράψωσι κάθε εἶδος μέλους· ἐπειδὴ δι' ἐκείνων συνήθως ἐσημειώνοντο τὰ μαθήματα τοῦ ἀργοῦ στιχηραρικοῦ εἴδους, τὰ ἐκτενῆ μὲ ἄλλας λέξεις μαθήματα· δι' ἐκεῖνα ἀκριβῶς ἐχρησιμοποιοῦντο τὰ διάφορα σημεῖα τῆς παλαιᾶς γραφῆς, καθὼς

καὶ τὰ σημεῖα τὰ παραστατικὰ τῆς χειρονομίας. Ὁ Πέτρος μὲ τὸ γραφικόν του σύστημα ἐπεδίωξε, πρὸ παντὸς ἄλλου, νὰ περιλάβῃ ἐν τῷ κύκλῳ τοῦ μουσικοῦ αὐτοῦ ἔργου καὶ τὰ μαθήματα τὰ σύντομα, τὰ ἀνήκοντα εἴς τε τὸ ἀργὸν καὶ τὸ σύντομον εἱρμολογικὸν εἶδος, ἐπίσης δὲ καὶ τὰ μέλη τοῦ συντόμου στιχηραρικοῦ εἴδους. Καὶ τὰ μέλη ταῦτα εἶναι τὰ συνηθέστερα τὰ χρησιμοποιούμενα εἰς τὰς ἐκκλησιαστικὰς ἀκολουθίας, καὶ τὰ κατέχοντα τὰ πρωτεῖα μεταξὺ τῶν ἐκκλησιαστικῶν μελῳδιῶν.

21. Ἐξεταζομένου τοῦ ζητήματος τῆς γραφῆς ἀπὸ τῆς πλευρᾶς ταύτης, παρατηροῦμεν τὴν μεγάλην ὑπεροχὴν ἀπέναντι τῶν συναδέλφων αὐτοῦ, τοῦ λαμπαδαρίου Πέτρου Πελοποννησίου. Ἀναμφιβόλως, οὗτος ἠθέλησε κατὰ τὸν δυνατώτερον τρόπον νὰ περισώσῃ καὶ νὰ ἐξασφαλίσῃ τὸ ἀρχαῖον καὶ κλασικὸν μουσικὸν μέλος, τὸ τόσον ἀξιοσέβαστον διὰ τὴν ἡλικίαν του καὶ διὰ τὴν καθημερινὴν χρῆσιν αὐτοῦ παρὰ τῶν ἐκκλησιαστικῶν ψαλτῶν. Καὶ ἡ προσπάθεια αὕτη τοῦ Πέτρου δὲν ἔμεινεν ἄνευ ἀποτελέσματος· διότι ἡ γραφὴ αὐτοῦ ἐπέτυχε νὰ καθορίσῃ τὸ μέλος, καθὼς τοῦτο ψάλλεται παρὰ τῶν πατριαρχικῶν μουσικῶν διδασκάλων, καὶ ὅπως τοῦτο πρέπει ἐν γένει παρὰ τῶν ἐκκλησιαστικῶν ψαλτῶν νὰ ψάλλεται.

22. Ἐν τούτοις, καὶ ὁ Πέτρος διὰ τῆς γραφῆς αὐτοῦ ὁδηγεῖ τὸν μεμυημένον μόνον εἰς τὸ ψάλλειν τὸ μέλος· ἐκεῖνος μόνον ὅστις ἔχει ἀκούσει πῶς ψάλλονται τὰ μέλη παρὰ τῶν διδασκάλων τῆς Μεγάλης Ἐκκλησίας, αὐτὸς μόνον εἶναι εἰς θέσιν νὰ ἀντιληφθῇ τὴν γραφὴν τοῦ Πέτρου· αὐτὸς μόνον ἱκανοποιεῖται ἐκ τῆς παραστατικῆς δυνάμεως καὶ ἀξίας τῶν γραφικῶν σημείων, ἅτινα εἰς τὰ μουσικὰ μέλη χρησιμοποιεῖ οὗτος· διότι— μὴ ὑπάρχοντος οὐδενὸς ἄλλου μέσου διασώσεως καὶ ἐξασφαλίσεως καὶ διδασκαλίας τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ μουσικοῦ ἡμῶν μέλους — ταμεῖα ἀκένωτα τοῦ προγονικοῦ τούτου θησαυροῦ ὑπῆρχον ἀνέκαθεν οἱ διδάσκαλοι τῆς Μεγάλης Ἐκκλησίας, οἵτινες τὸ μυστικὸν τῆς θείας ταύτης τέχνης τῆς μουσικῆς μετέδιδον ζηλοτύπως εἰς μόνους τοὺς διαδόχους αὐτῶν καὶ εἰς τοὺς μαθητὰς αὐτῶν ἐν γένει· διότι οὗτοι «δὲν ἔρριπτον τὰ ἅγια τοῖς κυσί».

23. Ὁ Πέτρος ποιεῖται χρῆσιν τῶν σημείων τῆς γραφῆς ἀναλόγως μὲ τὸν σκοπὸν τὸν ὁποῖον στοχάζεται· συμπλέκει ἐπίσης πρὸς ἄλληλα τὰ σημεῖα, διότι τοῦτο ἀπαιτεῖ ἡ ἀπαγγελία τοῦ μέλους· ἐν πολλοῖς ἡ γραφὴ αὕτη εἶνε στενογραφικὴ εἰς ὡρισμένας θέσεις· εἰς τοῦτο ἐμιμήθη τὴν παλαιὰν γραφήν, θελήσας διὰ τῶν θέσεων τούτων νὰ διατηρήσῃ τὴν σχέσιν καὶ τὴν ἐξάρτησιν ἔτι αὐτῆς ἐκ τῶν προηγουμένων γραφικῶν συστημάτων, τῆς γραφικῆς αὐτοῦ μεθόδου· ὁ Πέτρος ἀνέλυσε πολλὰς θέσεις ἀρχαίας διὰ τοῦ συστήματος αὐτοῦ, ἄλλας διατηρήσας συνεπτυγμένας, καθόσον

παρουσίασε τὴν ἀναγκαίαν ἐκείνων ἀνάλυσιν καὶ ἐξήγησιν. Ἀνέκαθεν οἱ πατριαρχικοὶ διδάσκαλοι εἴχοντο στερρῶς τῆς παλαιοτέρας παραδόσεως, καὶ αὐτὴν ἐπεδίωκεν νὰ διατηρήσωσι καὶ εἰς τὸν κατόπιν καιρόν· ἡ δὲ παράδοσις αὕτη ἤδη ἦτο γραμμένη, κατά τινα τρόπον ἐπεξηγηματικόν, παρὰ τοῦ λαμπαδαρίου Πέτρου.

24. Τὴν γραφὴν ταύτην ἐθεώρουν οἱ πατριαρχικοὶ μουσικοὶ διδάσκαλοι ἱκανὴν νὰ δεσμεύσῃ καὶ νὰ παραστήσῃ τὸ ἀρχαῖον μουσικὸν μέλος· γενικῶς δέ, ἐφρόνουν ὅτι ἡ γραφικὴ μέθοδος τοῦ Πέτρου ἐξεπλήρου τὸν σκοπὸν αὐτῆς· διὰ τοῦτο και ὑπεστηρίχθη αὕτη παρ' αὐτῶν, ἐπικρατήσασα μὲν παντὸς ἄλλου προγενεστέρου γραφικοῦ μουσικοῦ συστήματος, γενικευθεῖσα δὲ τοσοῦτον ὥστε εἰς τὸ ἑξῆς ἡ βυζαντινὴ ἐκκλησιαστικὴ ᾀσματῳδία διδάσκεται κατὰ τὴν γραφὴν ταύτην τοῦ Πέτρου, ὅστις εἶχε δεσμεύσει δι' ταύτης τὴν μουσικὴν παράδοσιν τῶν ἀρχαιοτέρων χρόνων. Οἱ μουσικοὶ διδάσκαλοι τῆς Μεγάλης Ἐκκλησίας ἔψαλλον ἐκ μουσικῶν κειμένων γραμμένων διὰ τῆς νέας ἐξηγητικῆς γραφῆς καὶ εἰς αὐτὴν ἔγραφον τὰ μουσικὰ αὐτῶν ποιήματα· Ἰάκωβος πρωτοψάλτης (+1801), Μανουὴλ πρωτοψάλτης Βυζάντιος (+1819), Κωνσταντῖνος πρωτοψάλτης Βυζάντιος (+1862), ὁ πρωτοψάλτης Γεώργιος Ραιδεστηνὸς (+1876) καὶ ὁ λαμπαδάριος τοῦ παριαρχικοῦ ναοῦ Νικόλαος (+1893) ἐγένοντο οἱ φανατικοὶ ὑποστηρικταὶ τῆς ἀρχαιοτέρας μουσικῆς παραδόσεως, ὡς καὶ τῆς γραφῆς τοῦ Πέτρου. Ἡ δὲ γραφὴ αὕτη ἔσχεν, ἀπὸ τῆς ἐμφανίσεως αὐτῆς, εὐρυτάτην διάδοσιν καὶ ἰσχύν· διότι εἰς αὐτὴν ἐμυήθησαν πάντες οἱ παρὰ τοῖς μουσικοῖς διδασκάλοις τῆς Μεγάλης Ἐκκλησίας μαθητεύσαντες τὴν ἐκκλησιαστικὴν ᾀσματῳδίαν· καθ' ἅπαντα δὲ τὸν 19ον αἰῶνα παρουσιάζονται οἱ μεμυημένοι εἰς τὴν γραφὴν ταύτην τοῦ λαμπαδαρίου Πέτρου.

25. Μετὰ τὸν Πέτρον τὸν Πελοποννήσιον, ἕτερος μουσικοδιδάσκαλος ἐπεχείρησε νὰ ὑπηρετήσῃ τὴν ἐκκλησιαστικὴν ἡμῶν μουσικὴν ἀπὸ τῆς ἀπόψεως τῆς γραφῆς· οὗτος εἶναι Γεώργιος ὁ Κρής, ὅστις εἶχεν ἐκδιδαχθῆ τὴν μουσικὴν παρὰ Μελετίου τοῦ Σιναΐτου τοῦ Κρητὸς [17]) καὶ παρὰ τοῦ πρωτοψάλτου Ἰακώβου, τὴν δὲ γραφὴν αὐτῆς κατὰ τὸ σύστημα τοῦ λαμπαδαρίου Πέτρου. Ὁ διδάσκαλος Γεώργιος Κρὴς ἐφεῦρε τρόπον ἀναλελυμένον καὶ πλέον ἐξηγητικὸν τοῦ γράφειν πάσας τὰς μελῳδικὰς γραμμὰς διὰ μόνων τῶν χαρακτήρων τῆς ποσότητος καὶ ἄνευ τῶν μεγάλων σημαδίων. Εἰς τὸν καταρτισμὸν τοῦ γραφικοῦ τούτου συστήματος αὐτοῦ, ὁ Κρὴς ἔλαβε κυρίως ὡς βάσιν τὴν γραφικὴν μέθοδον Πέτρου τοῦ λαμπαδαρίου. Πᾶν ὅ,τι ἔγραψε καὶ ἐποίησεν ὁ διδάσκαλος οὗτος τὸ ἐσημείωσε διὰ τοῦ νέου τούτου τρόπου τῆς γραφῆς αὐτοῦ· διὰ τῆς γραφῆς ταύτης

[17]) Οὗτος ἤκμασε περὶ τὸ 1770.

ἔγραψε καὶ τὸ Ἀργὸν Στιχηράριον τοῦ διδασκάλου Ἰακώβου πρωτοψάλτου καθ' ὑπαγόρευσιν καὶ ἐξαγγελίαν ἐκείνου· πάντα δὲ τὰ ποιήματα τοῦ πρωτοψάλτου τούτου διεσώθησαν ἐν τῇ γραφῇ τοῦ Κρητός· ἐπίσης διὰ τῆς γραφῆς ταύτης Γεώργιος ὁ Κρὴς ἐσημείωσε καὶ πάντα τὰ ἴδια μουσουργήματα, ἅτινα εἶναι καὶ ἱκανὰ τὸν ἀριθμὸν καὶ ἐπιτυχῆ.

26. Παρὰ τὸ γεγονὸς ὅτι ὁ μουσικοδιδάσκαλος οὗτος οὐδέποτε ἐξήσκησε τὸ ἐπάγγελμα τοῦ ἱεροψάλτου διὰ τὴν ἔλλειψιν καταλλήλου φωνητικοῦ ὀργάνου, ὅμως διὰ τὴν μουσικὴν ἐμπειρίαν αὐτοῦ ἔσχε πολλοὺς μαθητὰς ἔν τε Κωνσταντινουπόλει, ἐν Κυδωνίαις καὶ ἐν Χίῳ· εἰς πάντας τούτους ἐδίδαξε τὰς ἐκκλησιαστικὰς μελῳδίας κυρίως ἐπὶ τῇ βάσει τοῦ νέου ἀναλυτικοῦ γραφικοῦ αὐτοῦ συστήματος. Οἱ μαθηταὶ τοῦ Κρητὸς διεκρίθησαν ὡς ἐκκλησιαστικοὶ μουσικοί, πρᾶγμα τὸ ὁποῖον πολὺ ἐβοήθησεν εἰς τὸ νὰ ὑποστηριχθῇ τὸ σύστημα τοῦ διδασκάλου τούτου, νὰ διαδοθῇ ἔτι περισσότερον καὶ νὰ ἰσχύσῃ τοῦ ἤδη ὑπάρχοντος, τοῦ Πέτρου. Ἡ μετὰ τὸν Κρῆτα γενεὰ τῶν ἐξωτερικῶν ἐκκλησιαστικῶν μουσικῶν διδασκάλων, ἐξεδιδάχθη τὴν ἐκκλησιαστικὴν ᾀσματῳδίαν παρὰ τοῦ διδασκάλου τούτου κατὰ τὸ γραφικὸν αὐτοῦ σύστημα. Ἡ γραφὴ τοῦ Κρητὸς ἔσχε μεγάλην καὶ εὐρυτάτην διάδοσιν εἰς τὴν ἐποχήν του. Διὰ τοῦτο ἂν καὶ δὲν ἔζησε ὁ Γεώργιος Κρὴς († 1814) νὰ ἴδῃ τὴν ἔγκρισιν παρὰ τῆς ἐκκλησιαστικῆς ἀρχῆς τοῦ ἰδίου γραφικοῦ συστήματος, ὡς καὶ τὴν ἐπισημοποίησιν αὐτοῦ, ὅμως δύναται οὗτος νὰ θεωρηθῇ ὡς ὁ πατήρ, οὕτως εἰπεῖν, τοῦ σημερινοῦ ἐν χρήσει γραφικοῦ συστήματος τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ μουσικοῦ μέλους.

27. Τὸ γραφικὸν σύστημα τοῦ Κρητὸς δὲν εἶχεν εὐνοηθῇ παρὰ τῶν τότε μουσικῶν διδασκάλων τῆς μεγάλης ἐκκλησίας Μανουὴλ πρωτοψάλτου καὶ Κωνσταντίνου Βυζαντίου πρώτου πατριαρχικοῦ δομεστίκου, οἵτινες ἦσαν θιασῶται καὶ ὑποστηρικταὶ τῆς γραφικῆς μεθόδου Πέτρου Πελοποννησίου, πολέμιοι δὲ πάσης μεταρρυθμίσεως κατ' ἀναλυτικώτερον τρόπον τῆς ἰσχυούσης τοῦ Πέτρου σημειογραφίας τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ μέλους. Ἡ ἀπέναντι τῆς περαιτέρω μεταρρυθμίσεως τῆς μουσικῆς γραφῆς πολεμικὴ αὐτῶν στάσις, ὑπηγορεύετο ἐκ λόγων καθαρῶς τεχνικῶν διὰ τὴν ἐκκλησιαστικὴν μουσικήν, διὰ τὴν ὁποίαν ἐφρόνουν οὗτοι ὅτι ἡ μουσικὴ εὔκολος εἰς τὴν ἐκμάθησιν διὰ τῆς γραφῆς καθισταμένη, θὰ διέτρεχε τὸν κίνδυνον νὰ διαφθαρῇ εἰς τὸ μέλλον διὰ τῆς ἐπιπολαιότητος τῶν περὶ αὐτὴν ἀσχολουμένων· διότι ὁ ἐκκλησιαστικὸς μουσικὸς διὰ νὰ εὑρίσκεται εἰς τὸ ὕψος τοῦ ἐπαγγέλματος αὐτοῦ, δέον νὰ ἀφιερώνῃ ὅλον τὸν χρόνον αὐτοῦ εἰς τὴν ἄσκησιν τῆς τέχνης του, τὴν ὁποίαν βαθμηδὸν καὶ κατ' ὀλίγον οἰκειοῦται, καὶ εἰς τὴν ὁποίαν κατόπιν μακρᾶς καὶ ἐπιμόνου μελέτης

καὶ ἀσκήσεως προάγεται· τοῦτο δὲ οὐδαμῶς ἄλλως ἐπιτυγχάνεται, εἰμὴ διὰ τῆς μελέτης καὶ σπουδῆς ἐπὶ τῶν μουσικῶν κειμένων, ἅτινα περιέχουσι τὰ ἐκκλησιαστικὰ μέλη σεσημασμένα διὰ τῆς λίαν τεχνικῆς γραφῆς τοῦ διδασκάλου τῆς Μεγάλης Ἐκκλησίας Πέτρου λαμπαδαρίου· ἡ βυζαντινὴ ἐκκλησιαστικὴ ᾀσματῳδία, ὅπως ἐφρόνοον οἱ μουσικοὶ διδάσκαλοι τοῦ παριαρχικοῦ ναοῦ, δὲν παριστάνεται διὰ πάσης ὁποιασδήποτε ἀναλελυμένης γραφικῆς μεθόδου· διότι ἡ ἐκκλησιαστικὴ μελῳδία ἔχει τὸ ἴδιον αὐτῆς χρῶμα, ἔχει τὸ ἰδιαίτερον αὐτῆς ὕφος, καθὼς τὸ διεμόρφωσε τὸ παρελθόν· ἀπὸ τὴν ἐκκλησιαστικὴν ψαλμῳδίαν ὅταν λείψῃ τὸ ἰδιαίτερον τοῦτο ὕφος τῆς ἐκτελέσεως καὶ ἀπαγγελίας συμφώνως μὲ τὴν ἐκκλησιαστικὴν γραφὴν ἥτις τὸ ὑποδεικνύει, τότε αὕτη παύει νὰ εἶνε πλέον— καὶ δὲν δύναται νὰ ὀνομάζεται οὕτω—βυζαντινὴ καὶ ἐκκλησιαστική. Ἐπὶ τῶν τεχνικῶν τούτων ἐπιχειρημάτων στηριζόμενοι οἱ διδάσκαλοι τῆς Μεγάλης Ἐκκλησίας, ἀπέκρουον πᾶσαν ἐξωτερικὴν ἐνέργειαν, τείνουσαν εἰς τὴν ἁπλοποίησιν ἐν γένει παρ' ἐξωτερικῶν μουσικοδιδασκάλων τῆς ἐκκλησιαστικῆς μουσικῆς γραφῆς. Ἦτο δὲ πολὺ φυσικόν, οἱ πατριαρχικοὶ μουσικοὶ διδάσκαλοι νὰ φρονῶσιν οὕτω· διότι αὐτοὶ ἦσαν οἱ ἁρμόδιοι ἀντιπρόσωποι τῆς ἀρχαίας ἐκκλησιαστικῆς ᾀσματῳδίας, καὶ ὑπεχρεοῦντο νὰ εἶναι ὄχι μόνον τὰ στηρίγματα τῆς γραφῆς τοῦ Πέτρου Λαμπαδαρίου, ἀλλὰ καὶ οἱ πολέμιοι τῆς εἰσαγωγῆς καὶ ἐπικρατήσεως τῆς νέας ἀναλυτικῆς γραφῆς Γεωργίου τοῦ Κρητός.

(Συνεχίζεται)

ΑΓΓΕΛΟΣ Λ. ΒΟΥΔΟΥΡΗΣ

ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΑ ΧΡΟΝΙΚΑ

ΜΗΝΟΣ ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΥ

ΟΙΚΟΥΜΕΝΙΚΟΝ ΠΑΤΡΙΑΡΧΕΙΟΝ

ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΗ

Πατριαρχικαὶ Χοροστασίαι.

Κατὰ τὸν λήξαντα μῆνα ἡ Α. Θ. Παναγιότης ἐχοροστάτησεν ἐν τῷ Πανσέπτῳ Πατριαρχικῷ Ναῷ τὴν Κυριακὴν τῆς πρὸ τῆς Χριστοῦ Γεννήσεως.

Εὐλαβεῖ παρακλήσει τῶν οἰκείων Ἐκκλησιαστικῶν Ἐπιτροπῶν, ἡ Α. Θ. Παναγιότης μεταβᾶσα μεθ' ὅλης τῆς ἀκολουθίας Αὐτῆς ἐχοροστάτησεν εἰς τοὺς κάτωθι ἑορτάσαντας ἱεροὺς ναοὺς τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς:

— Ἐν τῷ ἱ. ναῷ Ἁγίου Νικολάου Γαλατᾶ κατὰ τὸν ἑσπερινὸν τῆς ἑορτῆς τοῦ Ἁγίου Νικολάου.

— Ἐν τῷ ἱ. ναῷ Ἁγίου Νικολάου Τζιβαλίου τῇ Κυριακῇ, 7ῃ τοῦ μηνός.

— Ἐν τῷ ἱ. ναῷ Ἁγίου Νικολάου Τὸπ-καποῦ τῇ Κυριακῇ, 14ῃ τοῦ μηνός.

Κατὰ τὰς Πατριαρχικὰς ταύτας Χοροστασίας τὸν θεῖον λόγον ἐκήρυξαν κατὰ σειρὰν οἱ πανοσ. Τριτεύων τῶν Πατριαρχικῶν Διακόνων κ. Αἰμιλιανὸς καὶ Μ. Ἀρχιδιάκονος κ. Μελέτιος.

Τὴν Α. Θ. Παναγιότητα πανταχοῦ ὑπεδέχθησαν μετ' ἐκδηλώσεων βαθείας εὐλαβείας πρὸς τὸ σεπτὸν Αὐτῆς πρόσωπον.

Αἱ ἑορταὶ τῶν Χριστουγέννων ἐν τοῖς Πατριαρχείοις.

Αἱ ἑορταὶ τῶν Χριστουγέννων ἑωρτάσθησαν ἐν τοῖς Πατριαρχείοις καὶ κατὰ τὸ παρὸν ἔτος ἐν κατανύξει καὶ ἱερᾷ μεγαλοπρεπείᾳ. Προέστη τούτων ἡ Α. Θ. Παναγιότης, χοροστατήσασα μὲν τὴν παραμονὴν τῆς ἑορτῆς κατὰ τὴν Ἀκολουθίαν τῶν Μ. Ὡρῶν καὶ τοῦ Μ. Ἑσπερινοῦ, τελέσασα δὲ τὴν θείαν Λειτουργίαν τὴν νύκτα τῶν Χριστουγέννων, συλλειτουργοὺς ἔχουσα τοὺς Σεβ. Μητροπολίτας Θεοδωρουπόλεως, Γάνου καὶ Χώρας, Κυδωνιῶν καὶ Χαλδίας.

Τὴν ἐπὶ τῇ Ἑορτῇ Πατριαρχικὴν Ἀπόδειξιν καταχωριζομένην ἐν ἀρχῇ τοῦ παρόντος τεύχους, ἀνέγνω ἀπὸ τοῦ ἱεροῦ ἄμβωνος κατὰ τὴν Θ. Λειτουργίαν, μετὰ τὸ ἱερὸν Εὐαγγέλιον, ὁ Ἀρχιγραμματεὺς τῆς Ἁγίας καὶ Ἱερᾶς Συνόδου πανοσ. Ἀρχιμ. κ. Ἰάκωβος.

Ἡ Α. Θ. Παναγιότης αὐθημερὸν ἐδέχθη τὰ ἑόρτια συγχαρηρήρια τῶν Σεβ. Μητροπολιτῶν, τῶν Κληρικῶν καὶ Λαϊκῶν ὑπαλλήλων τῆς Πατριαρχικῆς Αὐλῆς, τῶν ὀφφικιάλων, τοῦ ἱεροῦ Κλήρου καὶ τῶν Ἐφοροεπιτροπῶν τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς καὶ πλείστων ἐγκρίτων ὁμογενῶν.

Ὡσαύτως αὐθημερὸν προσελθὼν ὑπέβαλε τῇ Α. Θ. Παναγιότητι τὰ σέβη αὐτοῦ ὁ Εὐγεν. Γενικὸς Πρόξενος τῆς Ἑλλάδος κ. Μιχαὴλ Μελᾶς:

Τοὺς Σεβ. Μητροπολίτας ἀπὸ μέρους τῆς Α. Θ. Παναγιότητος ἀντεπεσκέφθη ἑορτίως ὁ πανοσ. Μ. Πρωτοσύγκελλος κ. Μελίτων.

Τὴν ἑπομένην (26 τοῦ μ.) προσῆλθε καὶ ὑπέβαλε τῇ Α. Θ. Παναγιότητι ἑόρτια σέβη ὁ καθηγητικὸς Σύλλογος τῆς Ἱερᾶς Θεολογικῆς Σχολῆς, ἡγουμένου τοῦ Σχολάρχου Σεβ. Μητροπολίτου

Νεοκαισαρείας κ. Χρυσοστόμου. Ἡ Α. Θ. Παναγιότης ἐκράτησε τὸν καθηγητικὸν Σύλλογον τὴν μεσημβρίαν εἰς τὴν πατριαρχικὴν τράπεζαν.

Πάνσεπτος Πατριαρχικὸς Ναός.

Καθ' ἁπάσας τὰς Κυριακὰς καὶ Ἑορτὰς τοῦ μηνὸς ἐν τῷ Πανσέπτῳ Πατριαρχικῷ Ναῷ ἐχοροστάτησε, κατὰ τὴν τάξιν, ὁ πανοσ. Μ. Πρωτοσύγκελλος.

Θεῖον Κήρυγμα.

Κατὰ τὸν παρόντα μῆνα τὸν θεῖον λόγον ἐπὶ τῇ Νηστείᾳ τῶν Χριστουγέννων ἐν τῷ Πανσέπτῳ Πατριαρχικῷ Ναῷ ἐκήρυξαν :

— Τῇ Κυριακῇ 7ῃ τοῦ μ. ὁ Ὑπογραμματεὺς τῆς Ἁγίας καὶ Ἱερᾶς Συνόδου πανοσ. Διάκονος κ. Ἰάκωβος.

— Τῇ Κυριακῇ 14ῃ τοῦ μ. ὁ πανοσ. Δευτερεύων τῶν Πατριαρχικῶν Διακόνων κ. Ἰσίδωρος.

— Τῇ Κυριακῇ πρὸ τῆς Χριστοῦ Γεννήσεως 21ῃ τοῦ μ. ὁ πανοσ. Μ. Ἀρχιδιάκονος κ. Μελέτιος.

Ἀγγλικανικὴ Παροικία.

Κατὰ τὴν τελεσθεῖσαν ἐν τῷ ἐνταῦθα Ἀγγλικανικῷ Ναῷ Λειτουργίαν ἐπὶ τοῖς Χριστουγέννοις ἀπὸ μέρους τῆς Α. Θ. Παναγιότητος παρέστη καὶ διεβίβασε τὰς Πατριαρχικὰς εὐλογίας πρὸς τὴν Ἀγγλικανικὴν Παροικίαν ὁ πανοσ. Μ. Πρωτοσύγκελλος κ. Μελίτων, συνοδευόμενος ὑπὸ τοῦ Διερμηνέως τῶν Πατριαρχείων κ. Ἀλεξάνδρου Μελίδου.

Τρισάγιον ὑπὲρ τοῦ ἀοιδίμου Μητροπολίτου Φιλαδελφείας.

Τῇ 6ῃ τοῦ μηνός, ἐπὶ τῇ συμπληρώσει ἔτους ἀπὸ τοῦ θανάτου τοῦ ἀειμνήστου Μητροπολίτου Φιλαδελφείας Αἰμιλιανοῦ, σεπτῇ ἐντολῇ τῆς Α. Θ. Παναγιότητος, ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Θεοδωρουπόλεως κ. Λεόντιος, συνοδευόμενος ὑπὸ τοῦ πανοσ. Τριτεύοντος κ. Αἰμιλιανοῦ, μετέβη εἰς τὴν Ἱερὰν Μονὴν τῆς Ζωοδόχου Πηγῆς Βαλουκλῆ καὶ ἀνέγνω Τρισάγιον ἐπὶ τοῦ τάφου τοῦ ἀειμνήστου.

Ἀναχώρησις Ἀρχιερέως.

Τὸν ἐπὶ ταῖς ἑορταῖς τῶν Χριστουγέννων τῇ 19ῃ τοῦ μηνὸς εἰς τὴν Ἐπαρχίαν αὐτοῦ ἀναχωρήσαντα Σεβ. Μητροπολίτην Ἴμβρου καὶ Τενέδου κ. Ἰάκωβον ἀπὸ μέρους τῆς Α. Θ. Παναγιότητος προέπεμψεν ὁ πανοσ. Μ. Ἀρχιδιάκονος κ. Μελέτιος.

Διορισμός.

Ἐν τῇ θέσει δευτέρου ἐφημερίου τοῦ ἐν Λονδίνῳ Μητροπολιτικοῦ Ναοῦ τῆς τοῦ Θεοῦ Σοφίας διωρίσθη ὁ πανοσ. Ἀρχιμανδρίτης κ. Διονύσιος Ψιάχας, τέως ἐπιμελητὴς τῆς Ἱερᾶς Θεολογικῆς Σχολῆς. Οὗτος ἀνεχώρησεν ἐντεῦθεν τῇ 12ῃ τοῦ μηνός.

Ἐπισκέψεις.

Κατὰ τὸν μῆνα Δεκέμβριον τὴν Α. Θ. Παναγιότητα ἐπεσκέφθη ὁ ἐν Ἀγκύρᾳ Πρεσβευτὴς τῆς Ἑλλάδος Ἐξοχ. κ. Π. Σκέφερης.

ΙΕΡΑ ΣΥΝΟΔΟΣ

Ἱερὰ Σύνοδος.

Ληφθέντος ὑπ' ὄψιν ὅτι ἡ ἐν Κύπρῳ παραμονὴ τῶν Σεβ. Μητρ. Περγάμου κ. Ἀδαμαντίου καὶ Σάρδεων κ. Μαξίμου θέλει παραταθῇ ἔτι ἐπὶ μακρὸν χρονικὸν διάστημα, συνοδικῇ ἀποφάσει, μέχρι τῆς ἐκ Κύπρου ἐπανόδου αὐτῶν, ἐκλήθησαν ἀναπληρωματικῶς ὡς μέλη τῆς Ἁγίας καὶ Ἱερᾶς Συνόδου οἱ Σεβ. Μητρ. Εἰρηνουπόλεως κ. Κωνσταντῖνος καὶ Προικοννήσου κ. Φιλόθεος.

Αἱ ἐν Ἀμερικῇ Ὀρθόδοξοι Ρωσσικαὶ Παροικίαι.

Ληφθεῖσαι ἀνεγνώσθησαν συνοδικῶς ἐκθέσεις τοῦ Σεβ. Ἀρχιεπισκόπου Ἀμερικῆς κ. Ἀθηναγόρου, ὑποβάλλοντος πληροφορίας περὶ τῆς ἐνεστώσης καταστάσεως τῶν ἐν Ἀμερικῇ Ὀρθοδόξων Ρωσσικῶν Παροικιῶν.

Ἅγιον Ὄρος.

Κατόπιν τῆς ὑποβληθείσης τῇ εἰς Ἅγιον Ὄρος μεταβάσει Πατριαρχικῇ Ἐξαρχίᾳ αἰτήσεως τῆς Ἱερᾶς Μονῆς Χιλιανδαρίου περὶ τακτοποιήσεως τῆς θέσεως τῶν κατὰ τὸ ἔτος 1941 ἀντικανονικῶς εἰσελθόντων εἰς τὸ Ἅγιον Ὄρος δύο Σέρβων, τοῦ ἱερομονάχου Ἀλεξίου καὶ τοῦ μοναχοῦ Παύλου ληφθείσης ὑπ' ὄψιν τῆς ὅλης ἄχρι τοῦδε νομοταγοῦς πολιτείας τῶν ἐν λόγῳ μοναχῶν, ἐνεκρίθη ἡ ἐγγραφὴ ἀμφοτέρων ἐν τῷ Μοναχολογίῳ τῆς Ἱερᾶς Μονῆς Χιλιανδαρίου, διὰ γράμματος δὲ ἀνεκοινώθη τοῦτο τῇ Ἱερᾷ Κοινότητι τοῦ Ἁγίου Ὄρους.

Ἱερὰ Β. Πατριαρχικὴ καὶ Σταυροπηγιακὴ Μονὴ τοῦ Ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Θεολόγου ἐν Πάτμῳ. Χειροτονίαι πρεσβυτέρου καὶ διακόνων.

Ἐπὶ σχετικῇ αἰτήσει τοῦ Ἡγουμενοσυμβουλίου τῆς ἐν Πάτμῳ Ἱερᾶς Β. Πατριαρχικῆς καὶ Σταυροπηγιακῆς Μονῆς τοῦ Ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Θεολόγου ἐνεκρίθη ἡ εἰς πρεσβύτερον χειροτονία τοῦ διακόνου Γεωργίου Κάνδρου, κεκτημένου τὰ πρὸς τοῦτο προσόντα καὶ προοριζομένου ὡς ἐφημερίου τῆς νησῖδος «Ἀγάθι» καὶ ἡ εἰς διακόνους χειροτονία τῶν ἀδελφῶν τῆς Ἱερᾶς Μονῆς Σάββα Βαρβαρῆ καὶ Παντελεήμονος Καραλλῆ.

Ἱερὰ Μητρόπολις Δέρκων.

Ὁ Σεβ. Μητρ. Δέρκων κ. Ἰωακεὶμ προσέλαβεν ὡς Ἀρχιδιάκονον τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως αὐτοῦ τὸν πανοσ. Διάκονον κ. Γαβριὴλ Πρεμετίδην, τέως Ἱεροδιάκονον τῆς Ἱερᾶς Κοινότητος Ἁγίων Κωνσταντίνου καὶ Ἑλένης Ὑψωμαθείων.

Διακοπαὶ τῶν ἐργασιῶν τῆς Ἁγίας καὶ Ἱερᾶς Συνόδου.

Ἐν τῇ συνοδικῇ συνεδρίᾳ τῆς 23ης Δεκεμβρίου, ἐπὶ ταῖς διακοπαῖς, λόγῳ τῶν ἑορτῶν τοῦ Δωδεκαημέρου, τῶν ἐργασιῶν τῆς Ἁγίας καὶ Ἱερᾶς Συνόδου, ἡ Α. Θ. Παναγιότης προσεφώνησε τοὺς Σεβ. Ἁγίους Συνοδικοὺς Ἀρχιερεῖς εὐχηθεῖσα τὰ εἰκότα. Ἀπὸ μέρους καὶ τῶν λοιπῶν Σεβ. Ἁγίων Συνοδικῶν Ἀρχιερέων ἀπήντησεν ὁ Α' τῇ τάξει Σεβ. Μητρ. Χαλκηδόνος κ. Θωμᾶς εὐχαριστῶν καὶ ἀντευχόμεμος.

ΕΚΚΛΗΣΙΑ ΚΥΠΡΟΥ

Ἐκλογὴ Ἀρχιεπισκόπου.

Περατωθεισῶν πασῶν τῶν, συνῳδὰ τῷ Καταστατικῷ τῆς Ἁγιωτάτης Ἐκκλησίας Κύπρου, ἀπαιτουμένων προκαταρκτικῶν διὰ τὴν ἐκλογὴν Ἀρχιεπισκόπου ἐργασιῶν, συνῆλθεν ὑπὸ τὴν προεδρίαν τοῦ Σεβ. Μητρ. Κυρηνείας κ. Μακαρίου, Τοποτηρητοῦ τοῦ χηρεύοντος Ἀρχιεπισκοπικοῦ Θρόνου Κύπρου, τῇ 24ῃ Δεκεμβρίου ἐ. ἔ. ἐν τῷ Μεγάλῳ Συνοδικῷ τοῦ Ἀρχιεπισκοπικοῦ Μεγάρου ἡ Γενικὴ Ἐκλογικὴ Συνέλευσις, ἀπαρτιζομένη ἐκ τῆς Α. Σεβασμιότητος τοῦ Τοποτηρητοῦ, τῶν Σεβ. Μητρ. Περγάμου κ. Ἀδαμαντίου καὶ Σάρδεων κ. Μαξίμου, μελῶν τῆς Ἱερᾶς Συνόδου, τῶν ἑτέρων ἐννέα ἐξ ὀφφικίου μελῶν τῆς Συνελεύσεως, ἤτοι τῶν Ἡγουμένων τῶν ἱ. Μονῶν, τοῦ Ἐξάρχου τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς καὶ τοῦ Ἀρχιγραμματέως τῆς Ἱερᾶς Συνόδου καὶ τῶν 49 ἐκ τῶν 66 κληρικῶν καὶ λαϊκῶν αἱρετῶν Γενικῶν Ἀντιπροσώπων, ἥτις καὶ προέβη εἰς τὴν ἐκλογὴν Ἀρχιεπισκόπου Κύπρου. Μετὰ τὴν νενομισμένην ἱεροτελεστίαν, προτάσει τοῦ ἐψηφισμένου Ἡγουμένου τῆς Ἱερᾶς Μονῆς Κύκκου κ. Χρυσοστόμου, ἡ Ἐκλογικὴ Συνέλευσις ἀνέδειξε διὰ βοῆς Ἀρχιεπίσκοπον Νέας Ἰουστινιανῆς καὶ πάσης Κύπρου τὸν Σεβ. Μητρ. Κυρηνείας κ Μακάριον.

Μετὰ τὴν ὑπογραφὴν ὑπὸ πάντων τῶν μελῶν τῆς Ἐκλογικῆς Συνελεύσεως τοῦ σχετικοῦ ὑπομνήματος τῆς Ἐκλογῆς, ὁ Σεβ. Μητρ. Περγάμου κ. Ἀδαμάντιος προσφωνῶν τὸν ἐκλεγέντα Ἀρχιεπίσκοπον εἶπε μεταξὺ ἄλλων καὶ τὰ ἑξῆς: «Κατὰ τὴν ἱστορικὴν ταύτην διὰ τὴν Ἁγιωτάτην Ἀποστολικὴν Ἐκκλησίαν τῆς Κύπρου στιγμήν, καθ' ἣν ἡ εὐλογία τοῦ Θεοῦ καὶ ἡ πανηγυρικὴ ψῆφος Κλήρου καὶ Λαοῦ ἐμπιστεύεται εἰς τὴν διακεκριμένην Προσωπικότητά Σου τὰς ἱερὰς εὐθύνας τοῦ πανιέρου Θρόνου τοῦ Ἁγίου Ἀποστόλου Βαρνάβα, ἃς ἐπιφυλαχθῇ εἰς τὴν Ἁγίαν Μητέρα Μεγάλην τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίαν τὸ μεῖζον μέρος τῆς χαρᾶς τοῦ εὐφροσύνου τούτου γεγονότος καὶ ἂς ἀκουσθῇ πρώτη ἡ ἰδική Της φωνή, ἐρχομένη δι' ἡμῶν τῶν ταπεινῶν Ἐκπροσώπων Της νὰ χαιρετίσῃ τὴν Ἱερὰν Ἐκλογήν Σου καὶ νὰ Σοὶ ἀπευθύνῃ τὰς ἐνθέρμους εὐχὰς καὶ προσρήσεις Της.

Εὐχόμεθα ἀπὸ βάθους ψυχῆς καὶ ἐν τούτῳ ἀπηχοῦμεν ἀναμφιβόλως καὶ τῆς ὅλης Ἱερᾶς ταύτης Ὁμηγύρεως τὴν εὐχήν, ὅπως ὁ Οὐράνιος τῆς Ἐκκλησίας Δομήτωρ Σοὶ χαρίσῃ ἔτη μακρᾶς ζωῆς, στηρίξῃ τὸ λευκὸν γῆράς Σου, καὶ εὐλογήσῃ τὰς ὑπὲρ τῆς Ἁγίας Ἐκκλησίας βουλάς Σου, οὕτως ὥστε αἱ ἡμέραι τῆς Πρωθιεραρχικῆς Διακονίας Σου νὰ ἀποβῶσιν ἡμέραι πραγματικῆς ἀναγεννήσεως καὶ ἀνασυγκροτήσεως τῆς πολυπαθοῦς Κυπριακῆς Ἐκκλησίας καὶ χριστιανικῆς προκοπῆς καὶ εὐημερίας τοῦ εὐσεβοῦς λαοῦ Της».

Ἀκολούθως ἐγένετο ἡ ἐν τῷ Καθεδρικῷ Ναῷ τοῦ Ἁγίου Ἰωάννου τελετὴ τῆς ἐνθρονίσεως, καθ' ἣν ὑπὸ τῶν Ἁγίων Συνοδικῶν Ἀρχιερέων ὑπεγράφη ἐπὶ τῆς Ἁγίας Τραπέζης ἡ πρᾶξις τῆς ἐνθρονίσεως, ἥτις καὶ ἀνεγνώσθη μετὰ τὸ ὑπόμνημα τῆς ἐκλογῆς. Τὸ Ἀρχιεπισκοπικὸν σκῆπτρον ἐνεχείρισεν εἰς τὴν Α. Μακαριότητα ὁ Σεβ. Μητρ. Περγάμου κ. Ἀδαμάντιος, προσφωνήσας Αὐτὴν καταλλήλως.

Εἶτα ὁ πανοσιολ. Ἀρχιμ. τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Πάφου κ. Γεννάδιος ἀπήγγειλεν ἀπ' ἄμβωνος τὸν προσαγορευτήριον λόγον, μεθ' ὃ ἡ Α. Μακαριότης ἐξεφώνησε τὸν Ἐνθρονιστήριον Αὐτῆς λόγον.

Ληξάσης τῆς τελετῆς ἡ Α. Μακαριότης ἀνῆλθεν εἰς τὸ Μέγα Συνοδικόν,

ἔνθα καὶ ἐδέχθη τὰ συγχαρητήρια τῶν ἐπισήμων καὶ τοῦ πλήθους.

Κατωτέρω καταχωρίζονται τὰ ἀνταλλαγέντα μεταξὺ τῆς Α. Θ. Παναγιότητος καὶ τῆς Α. Μακαριότητος τηλεγραφήματα :

Παναγιώτατον Οἰκουμενικὸν Πατριάρχην κ. ΜΑΞΙΜΟΝ

Λευκωσία 24/12/947. *Φανάριον.*

Ψήφῳ Κλήρου, Λαοῦ ἐκλεγέντες καὶ ἐνθρονισθέντες σήμερον ἀνελάβομεν διακυβέρνησιν Ἁγιωτάτου Ἀρχιεπισκοπικοῦ Θρόνου. Ἀπευθύνοντες ἀσπασμὸν ἐν Κυρίῳ Ὑμετέρᾳ γερασμιωτάτῃ Παναγιότητι ἐξαιτούμεθα Ἁγίας Αὐτῆς εὐχὰς ἐκφράζομεν εὐγνώμονας εὐχαριστίας Πρωτοθρόνῳ Μητρὶ Ἐκκλησίᾳ ἐπὶ φιλοστόργῳ μερίμνῃ πολυτίμῳ συναντιλήψει δεόμενοι Κυρίου ὑπὲρ εὐσταθείας Αὐτῆς καὶ δόξης καὶ ὑγείας Ὑμετέρας Θειοτάτης Παναγιότητος.

Ἀρχιεπίσκοπος Κύπρου ***ΜΑΚΑΡΙΟΣ***

Μακαριώτατον Ἀρχιεπίσκοπον Κύπρου κ. ΜΑΚΑΡΙΟΝ.

Λευκωσίαν.

Χαρᾶς πολλῆς πλησθέντες ἀγγέλματι αἰσίας ἐκλογῆς σεβασμίας Μακαριότητος Ἁγιώτατον Ἀποστολικὸν Θρόνον Κύπρου ἀπευθύνομεν ἐνθέρμους συγχαρητηρίους προσρήσεις εὐχόμενοι ὅπως τεχθεὶς Κύριος ἐνισχύῃ κρατύνῃ Αὐτὴν εἰς εὐσταθῆ καὶ καρποφόρον διακυβέρνησιν δοκιμασθείσης ἀδελφῆς Ἐκκλησίας Κύπρου.

25/12/947. Πατριάρχης ***ΜΑΞΙΜΟΣ***

ΒΙΟΓΡΑΦΙΚΟΝ ΣΗΜΕΙΩΜΑ

Ἡ Α. ΜΑΚΑΡΙΟΤΗΣ, ἀνεψιὸς τοῦ ἀοιδίμου Ἀρχιεπισκόπου Κύπρου Κυρίλλου Β', ἐγεννήθη ἐν Προδρόμῳ Μαραθάσης τῷ 1870 καὶ ἐξεπαιδεύθη ἐν τῇ ἐν Λευκωσίᾳ Ἑλληνικῇ Σχολῇ. Τῷ 1895 χειροτονηθεὶς διάκονος προσῆλθεν εἰς τὴν Μ. τοῦ Γένους Σχολὴν μετὰ τὴν ἀποφοίτησιν ἐκ τῆς ὁποίας εἰσήχθη εἰς τὴν ἐν Χάλκῃ Ἱερὰν Θεολογικὴν Σχολήν. Τῷ 1900 ἐνεγράφη εἰς τὴν Θεολογικὴν Σχολὴν τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν καὶ τῷ 1905 ἀπῆλθεν εἰς Γενεύην χάριν εὐρυτέρων σπουδῶν. Ἐπὶ διετίαν ἐφοίτησε καὶ εἰς τὸ Πανεπιστήμιον τῆς Ὀξφόρδης.

Τῷ 1908 ἐπανερχόμενος εἰς Κύπρον ἀνέλαβε καθήκοντα Ἱεροκήρυκος τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Κιτίου καὶ καθηγητοῦ τῶν θρησκευτικῶν εἰς τὰ Ἐκπαιδευτήρια Λάρνακος. Τῷ 1911 μεταβὰς παρὰ τῷ Πατριάρχῃ Ἀλεξανδρείας Φωτίῳ προεχειρίσθη ὑπ' αὐτοῦ εἰς Ἀρχιμανδρίτην. Τῷ 1915 ἐπέστρεψεν εἰς Κύπρον ὡς Ἀρχιμανδρίτης τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς καὶ Γραμματεὺς τῆς Ἱερᾶς Συνόδου. Τῇ 20ῇ Μαρτίου 1917 ἐξελέγη Μητροπολίτης Κυρηνείας. Τὴν Ἐπαρχίαν ταύτην ἐποίμανε μέχρι τοῦ ἔτους 1931, ὁπότε λόγῳ τῶν γεγονότων τοῦ Ὀκτωβρίου τοῦ ἔτους ἐκείνου, ἐκτοπισθεὶς ἐκ τῆς Κύπρου μετέβη, εἰς Ἀθήνας, ἔνθα παρέμεινε μέχρι τοῦ ἔτους 1947. Κατὰ τὴν γενομένην τὸ παρελθὸν ἔτος ἐκλογὴν Ἀρχιεπισκόπου ἐπετράπη αὐτῷ ἡ εἰς Κύπρον ἐπάνοδος. Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Ἀρχιεπισκόπου Λεοντίου ἐξελέγη Τοποτηρητὴς τοῦ Ἀρχιεπισκοπικοῦ Θρόνου Κύπρου.

ΒΙΒΛΙΟΚΡΙΣΙΑ

† ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΟΥ ΠΡΩΗΝ ΡΟΔΟΥ ΑΠΟΣΤΟΛΟΥ

ΑΠΟΜΝΗΜΟΝΕΥΜΑΤΑ

ΕΙΣ ΤΗΝ ΙΣΤΟΡΙΑΝ τῆς Δωδεκανήσου κατὰ τὸ διάστημα τῆς Ἰταλοκρατίας σπουδαίαν συμβολὴν θὰ ἀποτελέσωσιν οἱ δημοσιευθέντες ἐσχάτως δύο τόμοι Ἀπομνημονευμάτων τοῦ Σεβασμιωτάτου Μητροπολίτου πρώην Ρόδου κ. Ἀποστόλου, ὁ ὁποῖος ὑπῆρξε φάρος εἰς τὰς νύκτας τῆς σκοτεινῆς καὶ βαρείας αὐτῆς περιόδου. Ἤδη ἀκούεται καλύτερον ἡ φωνή του, διότι τὰ μαινόμενα κύματα τῆς τεταραγμένης θαλάσσης ἐσιώπησαν. Τί εἶδε, τί ἤκουσε, τί ἔδρασε, τὰ γράφει τώρα εἰς τὸ ἐρημητήριόν του, συντετριμμένος τὴν ψυχὴν καὶ μὲ βαθεῖαν συγκίνησιν, ἀλλὰ καὶ γαλήνην, εἰς τὴν ἑσπέραν τῆς ζωῆς του, παρακαλῶν τὸν Θεὸν νὰ μείνῃ μαζύ του καὶ μαζὺ μὲ τὸν ἀγαθὸν λαὸν τὸν ὁποῖον ἐπὶ τόσα ἔτη καὶ εἰς τόσον χαλεπὰς ἡμέρας ἐποίμανε, περιεφρούρησε καὶ εἰργάσθη μετ' αὐτοῦ εἰς τὴν κυψέλην του. Ἤδη βλέπει τὸ σπίτι του ἀπὸ ὑψηλά, ἀπὸ μακρὰν ἀναπολεῖ τὸ ἔργον του, ζητεῖ νὰ ἐξηγήσῃ τὰς γραμμὰς ἐκείνου τὸ ὁποῖον ἔκτισε. Χρειάζεται ἐκεῖνος ὁ ὁποῖος θὰ γράψῃ, διὰ νὰ κρατήσῃ λογαριασμούς, τοὺς ἰδικούς του, καὶ τοὺς λογαριασμοὺς τῶν ἄλλων, νὰ ἀνεύρῃ τὸν χρόνον καὶ νὰ σταματήσῃ τὸν χρόνον, νὰ ἴδῃ καὶ νὰ ἐκθέσῃ ὅσα ἔγιναν κάτω ἀπὸ τὴν ἁψῖδα τῆς αἰωνιότητος, νὰ παραμερίσῃ τὰς σκέψεις, τὰ αἰσθήματα, τὰς λέξεις, νὰ εὕρῃ γαλήνην καὶ νὰ δώσῃ γαλήνην. Εἰς τὸ ἄκρον κάθε σκέψεως ὑπάρχει καὶ ἕνας στεναγμός. Ὁ γράφων καὶ εὐαίσθητος πρέπει νὰ εἶνε καὶ πιστὸς καὶ γενναῖος. Ἡ ζωὴ ἔχει τὰς ματαιότητας, ἡ φύσις ἐχθρότητας καὶ ἡ γνῶσις πλάνην. Ἡ Αὐτοῦ Σεβασμιότης γνωρίζει νὰ συλλέγῃ τὸ ὑλικόν τοῦ ἔργου της, γνωρίζει νὰ ὑφαίνῃ τὸ καλόν της ὕφασμα, νὰ ἔχῃ τὴν πρωτοτυπίαν της. Γνωρίζει νὰ ζητῇ τὸ ἰδικόν της καὶ νὰ κάμῃ τὸ ἰδικόν της Γνωρίζει νὰ ζυγίζῃ τὴν δυστυχίαν καὶ τὴν εὐτυχίαν, θέτει εἰς τὴν μίαν πλάστιγγα τὴν μίαν καὶ εἰς τὴν ἄλλην τὴν ἑτέραν, θέτει ὁ καθεὶς κυρίως τὴν ἰδέαν τὴν ὁποίαν ἔχει διὰ τὴν εὐτυχίαν, ὁ ἄγριος θέτει ἀλκοόλ, ψευδοκοσμήματα, ὁ πολιτισμένος χρυσόν, ἡδονὴν καὶ ὁ σοφὸς πράγματα τὰ ὁποῖα δὲν βλέπει ὁ ἄλλος, διότι εἶνε ἐσωτερικὰ τῆς ψυχῆς, θέτει αὐτὴν τὴν δυστυχίαν τὴν ὁποίαν ὅμως ἔχει καθάρῃ. Δὲν μᾶς λείπει ἡ εὐτυχία, ἀλλ' ἡ ἐπιστήμη νὰ γίνωμεν εὐτυχεῖς.

ΠΙΝΑΞ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

ΑΡΘΡΑ - ΜΕΛΕΤΑΙ - ΛΟΓΟΙ - ΠΡΟΣΦΩΝΗΣΕΙΣ

Α. Θ. Παναγιότητος:

† Πριγκηποννήσων Δωροθέου:

(Διὰ τὰς λοιπὰς προσφωνήσεις, ἀντιφωνήσεις κλπ. ἔπιθι εἰς πίνακα Ἐκκλησιαστικῶν Χρονικῶν).

ΕΚΚΛΗΣΙΑΤΙΚΑ ΧΡΟΝΙΚΑ

ΟΙΚΟΥΜΕΝΙΚΟΝ ΠΑΤΡΙΑΡΧΕΙΟΝ

Ἱερὰ Σύνοδος.

ΠΑΓΚΟΣΜΙΟΝ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΝ ΕΚΚΛΗΣΙΩΝ

ΔΙΑΦΟΡΑ

ΒΙΒΛΙΟΚΡΙΣΙΑΙ

ΕΙΚΟΝΕΣ

ORTODOKSİA — Ahlâkî ve Dinî Resale

İmtiyaz sahibi ve Umum neşriyat Müdürü : ADALAR MİTROPOLİTİ DOROTEOS YEORGİADİS

Mahal İdare: Büyükada, Kanarya sok., No. 16, İstanbul.

Basım tarihi : 24/3/948.